

VÄLIS-EESTI

Nr.10

1936

Luterma plaadid
Luterma mööbel
Luterma mänguasjad
on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted.

A-s. A. M. Luther

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti 9, telefon 446-16.
Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, tel. 788.

A-s. Vennad Kimberg

Traadi- ja naelatehased — Tallinn.

Meie valmistame:

NAELU — lati-, katuse-, papi-, pleki-,
vormi-, side-, sadulsepa-, saapa- jne.

**Kabjanaelu,
Okastraadi obasusi,**

TRAATI — haljast-, põletatud-, tsingi-
tud-, vasetud-, lakeeritud-, vedru-, tele-
grafi-, klaasimise- jne.

**Okastraati,
Hobuseraudu,**

NEEDE — rauast, vasest, alumiiniumist.

Rauavitriooli.

Kontor: Nunne 16.
Telefon nr. 448-17.

Tehased: Katuse-
papi 35. Tel. 304-34.

Ü K EESTI RAHVAPANK

TALLINN, S. KARJA 19. TEL. 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
nii liikmetega kui ka võõrastega. —
Ostab ja müüb välisraha ja igasu-
guseid kindlaprotsend. väärtpabereid

Soodsam ostukoht väliseestlastele
on

„PÄEVALEHE“

raamatukauplused, kirjanduse- ja paberilaod.
Tallinnas, Suur Karja tän. 23 ja Pikk tän. 2.

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

Kõiki eestikeelseid raamatuid,
maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte.
Riigi- ja seltskonnategelaste päevapiite ja postkaarte.

Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine.
Tellige ainult meie kaudu Eesti algupärast- ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmise asjatundlik, kiire ja korralik.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinn — Eesti, Pikk tän. 2, oma telefoni keskjaam 428-83.

Väliseestlased-ärimehed

Astuge ühendusse Eesti töös-
turitega ja eksportööridega.

Tellige ja levitage kodumaa saadusi!

Nõudke andmeid

Kaubandus-Tööstuskojalt, aadressil:
Pikk tän. 20, Tallinn, Estonia

R-m.

J. Puhk & Pojad

Peakontor: Põhja pst. 21
Telefoni keskjaam 426-40

Suurveski saadused,
põlluramm.

Autode esindus:

Cadillac,
Buick,
Chevrolet,
G. M. C. Hillman,
Humber.

Dunlop autokummid,
autotöökojad.

Tallinna Osakond:

Estonia pst. 27, tel. 427-55,
raua, õli ja koloniaal-
kaubad.

Osakonnad:

Tartus,
Narvas,
Pärnus,
Viljandis,
Valgas,
Rakveres,
Paides,
Petseris,
Abjas,
Võhmas.

A-s.

„ILMARINE“

Põhja puistee 21.
Telefoni keskjaam 426-40

Metallitööstus, valukoda.

Malm- ja terasvalu, valts-
ja kiviveskite seadised,
naftamootorid. — Õlire-
servuaarid, bensiinijaa-
made seadised, teerullid
ja teehöövliid jne. — Koor-
ma-, köietus-, kütke- ja
autokummi lumeketid jne.

Eriala:

õlikivi küttekoldeid, radi-
aatorid, katlad ja auru-
masinad.

VÄLIS-EESTI

VÄLISEESTLASTE AJAKIRI

OKTOOBER, 1936

Nr. 10.

8. AASTAKÄIK

Tühja pajaga maailma vallutama ja — tagasi kodumaale.

Väliseestlaste repatrieerimise küsimusi.

Alfred Tamm.

„Ümber maailma... — supipotiga“. Sellise suure pealkirja all tõi augusti keskpaigu üks Tallinna ajalehti pikema kirjelduse neljast Tartu noormehest, kes, taotledes Ahto Valteri eeskujul ookeanide vallutamist ja ümber-maailma-reisi, oma purjepaadil tüürisid Peipsi ja Narva kaudu otsaga Tallinna ja nüüd kuuldavasti enam kaugemale pole jõudnudki.

See on inimlikult ka täiesti mõistetav. Sest juba Narvast edasi sõites olnud neil umbkeelsetel meredevalutajail üle hulga taskus vaid 120 senti raha ja — kompass, mis magneedist väljas. Narvast Tallinnani sõidetud taevatähtede järele.

Paljudelgi lugejail võib sellise uudise puhul tõusta huulte üle vaid muie inimeste üle, kes sõandasid kergemeelselt loobuda oma senisest elutegevusest (igauks neist oli tööil oma kätteõpitud elukutses) ja istutada end kindla, kuigi väikese leivakanika juurest hulljulgete unistuste maailma, omades seejuures tegevuskapitalina vaid tühja supipaja, kantsaka leiba ja paar krooni taskusopis. Võib isegi avaldada arvamist, et oleks mõistlikum, kui niisuguste seiklushimuliste üritused hävitataks ametlike abinõudega juba enne nende algust, — keelataks väljaränd kõigile, kes ei suuda rahuldavalt tõenäoliselt

dada, et nende lahkumine kodumaalt on vältimatult tarvilik, aineliselt teostatav ja kasulik nii lahkujale kui kodumaale.

Teiselt poolt võib selliste plaanide taotlejale langetada ka ülistusi. „Rahaga oskab igauks sõita,“ vastasid enesekindlalt needki eelmainitud neli seiklejat, vennaksed Blankid, usutlejale lehemehel, kui see küsis, kuidas mõtlevad nad oma asjaga toime tulla. Mitmekordse ookeanivallutaja Ahto Valteri eeskujul on veel paljudel mees. Ka võib, vaimustusse sattudes, sellistele „maadeuurijaile“ leida vabandusi meie kodustest hädadest, mis ju niikuinii kunagi ei lõpe, võib teha juttu Kolumbusest, tähistada suurtele nimele ajaloos, kes unistajatena avastasid uusi, tähtsaid võimalusi ja osutasid teeneid inimekonnale. Ning tohib meenutada ka seda, et meie eestigi väljarändajate hulgas on küll ja küll neid, kes lahkusid kodust kerjustena ja tõusid haljale oksale — üksikutele juhtudel isegi väga kõrgele — võõrsil.

Tõenäoliselt aga tõe asub kuskil nende kahe arvamise vahel. Tõsi, eestlastel võõrsil ei tarvitse oma edukuse suhtes tunda häbi tegelikult ühegi teise rahvuse ees. Meenutagem aga, et vennad Blankid, kellest eelpool jutt, juba Soome lahel olid sunnitud sõitma taevatähtede järele. S. o., — oma

algelise oskusega nad juba olid usaldanud end juhuse hoolde. „Suur jumal J u h u s“ ongi see, mis võõrsil veelgi hõlpsamalt kui kodus võib murda ka kõige väarikama, targema ja kogenuma kaela. Juhus võib asetada inimese võõrsil olukorrisse, milles kõik kodumaised viletsused võivad näida naeruväärselt tibatillukestena. Võib oletada, et ka vennaksed Blankid oleksid jätnud, oma plaani alustamata, kui tänavu Eestis poleks juhtunud valitsena eriliselt ilusa ilmaga, meelitatav ja plaanitsemis-soodus pikk suvi.

On juba kord nii, — ja on isegi paratamatult tarvilik, et inimene näeb õilsana vaid tulemusrikkust ning seab endale (ja veel enam teistele) eeskujuks suuri saavutusi. Neid lugematuid kolumbuseid ka eestlaste hulgast, kes eemalveerenutena nimetatult jäänud rahvale kaotsi, kahjuks aga ei nuta taga, ei maini ega mälesta harilikult keegi. Kodus paigalpäisjad nagu ei tahakski mõista, et kodumaa piiridest lahkujates igal aastal kaotame tubli annuse tublidust — olgugi see tublidus tihti seejuures mõistmatult suunatud, ekslikult väälestatud. Eemalvalgunule harilikult vaadatakse järele kui inimesele, keda vallanud „rahutu vaim“, kes ei suutnud taluda kitsaid olusid kodumaal või keda tingimata olevat ajanud eemale mõned „varjatud patud“. Aga kui tunnustadagi seda kriteeriumi, — kui omistadagi selliseid motiive kõigile väljarändajale, — kõigi kehtivate nuhtlusseaduste loal ka siis ometi tohiks ikkagi tulla kõne alla I u n a s t u s m o m e n t, ning mitte üksnes teises ja kolmandas põlves, vaid juba iga häälbini ja eksinu elupäevil. Pealegi tasuks vististi arvestada ka seda, et lahkuminekul tihti jäävad eksijad paigale, — et eemaldujateks osutuvad ka „õiged“, kellele, nagu öeldakse, „närvid ei pidanud vastu“.

Et aga „närvid ei pea vastu“ tänapäeval tihti ka võõrsil, selle suurimaks tõenduseks on tagasirändamine. Täpsemad ametlikud andmed tagasirännu üle Eestisse kahjuks puuduvad; ainult 1934. a. kohta ühes riigi statistikabüroo väljaandes leidub tähendus, et sellel aastal siirdus väljarändajatest või nende järglasist tagasi Eestisse 300 inimest.

Et tagasirändamise küsimus väliseestlaste keskel praegu on siiski aktuaalne, seda tõen-

davad viimasel ajal järjest saginevad teated tagasirännust kaugematest maadest (eriti Austraaliast). Iseloomustav paljude väliseestlaste suhtes, kes ise ei tihka enda olukorrast pajatama hakata, on ka „Välis-Eesti“ eelmises numbris toodud kiri ühelt Harbiini eestlaselt, milles ta ütleb, et „paljudele väliseestlastele on suureks unistuseks kodumaale pääs, kuid takistuseks on mitmetele ainelistele võimaluste puudumine. Sõit kodumaale Kaugest-Idast, Austraaliast kui ka Ameerikast on niivõrd kallis, et pihust-suhu elavale eestlasele see ülejõu käib, pealegi veel, kui ta on perekonnaisa. Tagasisõitjal peab veel väike summa taskusse jääma, et Eestis kuni teenistuse leidmiseni elada.“ Ja teeb ettepaneku ratsionaalselt rajatud erifondi loomiseks, millega abistatakse kodumaale tagasisõitjaid eestlasi.

Mööda maailma laialivalgunud eestlaste repatrieerimise küsimus praegu omab erilise tähtsuse aga eeskätt nende kavatsuste tõttu, mille on tõstnud päevakorrale mõned tööstusringid välismaalaste-tööliste sissetoomiseks Eestisse. On tehtud ettepanekuid näit. poolakate importeerimiseks õlikivikavandustesse jne. Kuuldavasti tahetakse küsimus lahendada sel teel, et naaberriikide suhtes, kust töölisi sobivam sisse tuua (muuseas ka Soomest), seatakse sisse kindlad aastakvoodid.

Mitte üksnes ebaõiglane, vaid ka ebamaanduslik oleks see, kui selliste kavade läbi viimisel jääksid arvestamata need võimalused, mida leiduks eelkõige oma rahva kildude ja kübemete tagasisaamiseks teiste keskeft. Ettevaatusele manitseb siin ka asjaolu, et suuremal hulgal muulaste-tööliste sissetoomine hõlpsasti võiks kujuneda selleks teguriks, mille mõjul väljarändamine, mis praegu teatavasti püsib oma madaltasemel, võib paisuda jälle. Arvatavasti ei tule Eestis küll enam neid aegu, kus rahvast rändaks välja sellisel määral, nagu neid omal ajal läks Venesse. Aga, nagu võib näha ametlikest statistika-keskbüroo arvustikest, on ka iseseisvusaegadel viimase kümne aasta jooksul, 1. jaan. 1926. a. — 1. jaan. 1936. a., Eestist lahkunud väljarändajaina 10.559 inimest — sõpra ja sugulast. Tege-likult on see arv veelgi suurem. Väljarända-

Eestlaste asumisest Soome 18. sajandil.

Pögenemine mõisniku vägivalla eest üle lahe. — Soomlaste head suhted Eesti rannikurahvaga. — Eesti asunduste tekkimine Soomes.

Dr. O. Liiva II Eesti-Soome ajalooteadlaste päevaldel peetud referaadist.

Eestlaste siirdumine¹⁾ üle lahe Soome on nähtavasti igivana nähe²⁾, mis on esinenud juba ammustest aegadest alates. Selle siirdumise ulatus olenes³⁾ mitmetest, nii poliitilistest, õiguslikest kui ka — peamiselt — majanduslikest teguritest. See nähe esineb ka sagedeli XVII sajandil, kuid kahtlemata on see kõige elavam 1700-aastatel, nagu seda tõendavad nii Eesti kui Soome arhiivandmed. Eesti ja Soome rannikuraha omavaheline läbikäimine kalastuse, kauplemise ja üldse meresõidu alal edendas omalt poolt nimetatud siirdumist tõhusalt. Kuid edaspidi Ida-Baltikumini sattudes Vene võimu alla, muutub siirdumise põhjus üha⁴⁾ enam õiguslik-sotsiaalseks.

Talupoegade õiguslik olukord 1700-

ajatena tuleb liigitada ka eemalejääjad meremehed j. t. ning samuti ka defitsiit Eesti kodanike ülepiirilikkemise arvustikus, mis viimase üheksa aasta kohta, 1927—35, ulatub 2048-le.

Kui välistööliste sissetoomine praegu osutub tarvilikuks, siis eeskätt ikkagi vaid selle sihiga, et hoida vastuvõetaval tasemel töölispalgad. Väliseestlaste repatrieerimise probleemi see aga veel otseselt ei riiva, kuna on küsitav, kas tagasitulev väliseestlane tingimata tahabki jääda linna selleks, et rakendada tegevusse käitistöölisena. Paljud nendest kahtlemata siirduksid maale, aidates täita lünki, mis tekkinud linnadesse kuhjuva töötü pool-intelligentsi produtseerimisega eesti hariduspoliitikas. Tagasitulevaid põllumehi ja -töölisi võiks oodata mitte üksnes Austraaliast ja Põhja-Ameerikast, vaid ka Venest. Igal juhtumil ei tohiks uskuda, et ka need tagasitulevad väliseestlased, kes peatuvad linnas, jääksid kauaks töötä. Sest tegelikult igaüks neist toob endaga kaasa kui mitte muud, siis valusad elukoolis õpitud kogemusi, mida ei saa kodumaal. Kõikide nende alade hulgas, millel välis-

astail muutub üha halvemaks. Rootsi ajal Karl XI poolt maksmapandud reduktsiooni ja muude majanduslike ja talupoegade õiguslike olukordade parandamist taotlevate⁵⁾ uuenduste tulemused olid suurel määral hävinenud Põhjasõja ajal ja ka sel põhjusel, et Vene valitsus kindlustas aadli eesõigused ja toetas märgatavalt selle seisuse huve. Talupoegade õiguslik-sotsiaalne seisukord muutus ikka raskemaks ja maaorjust meenutava⁶⁾ laadiliseks. Kohustuste arv tõusis tugevasti, seaduslik kaitse aga väärnähet ja talupoegade majandusliku kahjustamise⁷⁾ vastu ikka

1) minemine, ülekolimine; 2) nähtus; 3) rippus ära; 4) ikka, ühtelugu; 5) kättepüüdvate, kätte tahtvate; 6) meeletuletava; 7) kahju tegemise.

eestlase rakendumine kodumaal võimalik ja tõenäolilik, võiks viibata siinkohal vaid aian-duselegi. Sest olude sunnil üksikute aedvil-jaliikide kasvatamisele siirdunud või mõnel muul monokultuuri alal põllumeheks hakanud väliseestlaste arv turgude-suurlinnade läheduses eemal maailmas on suhteliselt kõrge. Kodumaal, kus rippuvus juhuslikust konjunktuurist märksa vähem, nad oskaksid teenida suhteliselt palju rohkem. Tõenäoliselt juba lähemas tulevikus võib pealegi Eesti aia- ja karjasaadustele jälle avaneda soodus turg tema idanaabri põhjapoolses tähtsamas keskuses, mistõttu eeskujuliku aia- ja põllumajanduse areng Eestis osutuks otse vältimatuks. Ka kõrge kultuuriga, tihedalt-asustatud Taani võlgneb oma õitsengu mitte üksnes karjasaaduste väljaveole Inglisse, vaid ka suuremate keskuste — aedviljaturgude lähedusele.

Neid kaalutlusi võiks arvestada iga tagasi rännata kavatsev väliseestlane ning samuti ka iga mõtleja eestlane kodumaal. Ei saa küll keegi tuua tähti taevast, kuid pole ka enam neid aegu, kus saadi tiürida vaid tähtede järele.

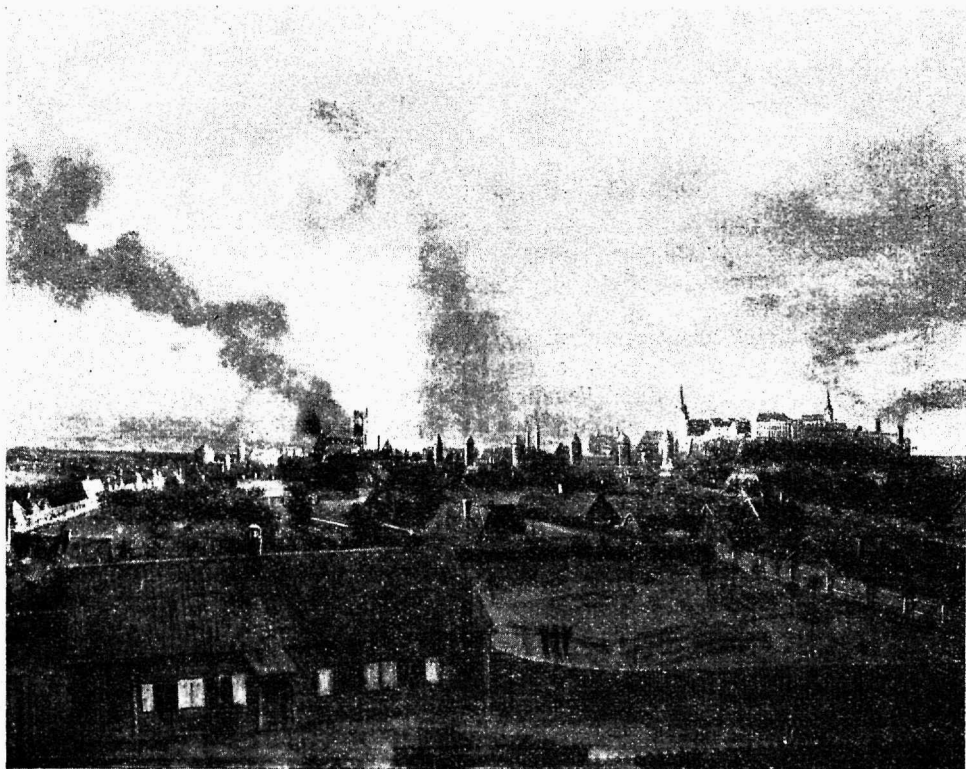
puudulikumaks. Talupojad kasutasid juba varemalt mõisaomanikkude poolt avaldatava majandusliku ja õigusliku surve vastu võitlusvahendina põgenemist oma elukohtadest, mis osalt kujunes nagu poliitiliseks võitlusrelvaks¹⁾ talupoja käes mõisaomanikule tekitatava kahju kõrval.

Kuna põgenemine oma maal mõisa maa-alalt muule maa-alale suuresti ei muutnud talupoja seisukorda ja kuna põgenemise takistamiseks kantud seadused raskendasid seda, siis suundus²⁾ talupoegade põgenemine elavamalt just sinna, kus teati talupoegade õiguslikku ja majanduslikku seisundit³⁾ olevat võraturumalt parema, nimelt Soome ja mõningal määral ka Rootsi. See teadmine levis⁴⁾ algul eelmainitud tegurite ja ühtlasi ka Rootsi valitsuse alla kuuluvuse ajast pärandunud traditsioonide põhjal. Soome siirdumine ilmnis⁵⁾ esijoones Põhja-Eesti rannikul ja selle lähedastel maa-aladel, kus tunti paremini Soome olusid. Eriti suureks kasvas siirdujate vool Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790, kus rahva meeleolu oli ärevil põhjusel, et kroonu poolt määratud n. n. pearahamaksu, igalt isikult 70 kop., ei nõutud mõisaomanikult, vaid ainult talurahvalt, mis jällegi tähendas uusi majanduslikke raskusi. Ka rahva poliitiline meeleolu, eriti Põhja-Eesti rannikul, oli suuresti rootsisõbralik. Katarina II üritas⁶⁾ takistada siirdumisvoolu sellega, et käskis talupoegi kohelda pehmemalt, samuti asetada rannikule tugevad kaskate ja sõjaväesalgad, paate võis rannal tarvitada ainult järelevalvel jne. Sellest hoolimata oli põgenemine suurearvuline, isegi rannikult kaugemal olevaist kohist⁷⁾ (Simuna). Näiteks talvel 1788—89 oli lühikese aja jooksul põgenikkude arv Viru maakonnas, Nigula kihelkonnas, ükski Malla mõisa maa-alalt kokku 111 hinge (mehi, naisi, lapsi ja teenijaid). Põgenikke abistasid Suursaare ja Tütarsaare elanikud, rootslaste lootsilaevad jne. A. 1789 oli Kumda mõisast põgenikke tagaajajate ja pagejaid⁸⁾ kaitsvate soomlaste vahel Tütarsaarel tugev võitlus. Soomlaste abi oli kindel

ja selle põhjuseks ei olnud ainuüksi mitte head sõprusuhted eesti rannikurahvaga, vaid sageli ka otsesed sugulusuhted. Nagu teada, siirdus aastal 1710—1721, eriti 1718 ja 1719, 30—40-hingelistes rühmades ühes naiste ja lastega õige palju soomlasi Põhja-Eestisse. Veel 1754. a. loetakse vabade inimeste hulka kuuluvatena Viru maakonnas 91 soomlast. Mõisale alluvaid „päristalupoegi” — õigem küll juba ühtesulanuna muu rahvaga — oli kindlasti kümme korda enam. Need olid tulnud Soomest katkust laastatud maale, kus loodeti olevat rohkesti viljakandvat maad. Tulijad olid pärit esijoones Porvoost, Viipurist, Turust, Hamina ümbrusest, Tütar- ja Suursaarelt, Kymijõe piirkonnast, Elimäelt, Virolahelt, Uudenkirkkolt ja Vesilahelt, ja ka Oulu läänist. Osa neist oli 18. sajandi keskel täiesti eestistunud⁹⁾, osa aga hankis¹⁰⁾ endale naised Soomest või saartelt ja viibis külaskäikudel sugulaste pool Soomes, kes jälle omakorda olid külaskäikudel Eestis. Oma kaubareisudel Eestisse naitusid¹¹⁾ ka soomlased eestlannadega. Ka kauplemissuhted, mis aastasadade vältel olid Eesti rannikul omandanud juba oma kombeõiguse, samuti kui arvatavasti ka Soome rannikul, ja mis on tarvitusel paiguti ka veel praegusajal (näit. Kuusalus, Kadriinas, Viru-Nigulas, Haljalas, Lüganusel) olid rannikurahva omavahelise ühenduse alalhoidjateks, luues sageli aluseid veresugulusele ja aidates hädaaegadel kaasa siirdumisele Soome ja ka vastupidi.

Elav siirdumine Eestist Soome tekitas seal Eesti asundusi, mis osalt 18-sajandi lõpupeole olid õige arvukad (näit. Kirkkonnume kihelkonnas ja mujal). Kuid see on küsimus, mida võib põhjalikumalt selgitada Soomest saadavate andmete abil, mis võiksid neid suhteid¹²⁾ selgitades pakkuda palju huvitavat Soome asutusajaloo uurimise alal.

1) relv — sõjariist; 2) sihtis end, sai juhitud; 3) seisukorda; 4) läks laiali, lootati laiali; 5) tuli ilmsiks; 6) tegi katsed; 7) kohtadest; 8) põgenejaid; 9) eestiliseks muutunud; 10) muretses, nõutas; 11) võtsid naiseks; 12) sidemeid.

Tallinn 100 aasta eest.
Oleviste kiriku põlemine 15./16. juuni öö 1820. aastal (J. Hau maal).

KUI OLI KADUNUD EESTI NIMI.

EESTLASED „AVASTAS“ KATARIINA II. — NENDE ARV KODUMAAL OLI
1867. A. RAHVALUGEMISEL 721.954.

Teatavasti on väliseestlasil oma rahvuse tutvustamine välismaail praegu võrdlemisi hõlbus: — kui juhtub, et mõni kõneteldav pole Eestist varem üldse kuulnud, tarvitseb temale vaid ära näidata maa asukoht riiki-dekaardil.

Ka „muinasajal“, s. o. esialgsel iseseisvuse ajastul oli Eesti ja eestlase nimetus tuttav kogu tolleaegses tuntud maailmas; mõlemaid nimetusi võib leida vanades ürikutes ja kroonikates, mis kirjutatud üle tuhande aasta tagasi. Ka siis, kui Läänemeremaadele ilmusid võõrad vallutajad, püsis ikkagi ka cernal teadmine eestlastest, liivlastest, kurelastest, lätlastest jne. Eestlaste nimi oli tuntud isegi Rooma paavsti kijas, Vatikanis, kust rahvas mõnel korral sai ka kaitset ordumeeste julmuse vastu. Ka Poola ja Rootsi aegadel püsis eestlaste nimi väljaspool võrdlemisi tuntuna. Olukord selles

muutus halvemaks alles siis, kui maale ilmusid Vene ülemvalitsejad.

Venelased oskasid Balti kubermangusid näha vaid puhtsaksa maaaladena. Maa pärisrahvas oli venelastele alul ainult tundmatu „õhk“. Vene seaduste kogu, mis pärit 1710. aastast, oma par. 2297-s lausub: „Kuna kõik Tallinna ja Eestimaa vürstiriik koosneb saksa elanikkudest, seepärast on õiglane, et mitte ainult saksa kuberner maa üle valitseks, vaid ka saksa kantsleil (s. o. asjaajamise keel) alles saaks hoitud.“ Sest maa esindajateks olid vaid mõisnikud-sakslased ja saksa soost linnakodanikud, — eestlastele ja lätlastele vaadati kui suurmaaomanikkude „rääkivatele loomadele“, kusjuures keelgi, mida nad rääkisid, jäi täiesti nende oma asjaks. Endine kuulus eestlase nimetus vaibus päriselt, — kuni tema „uuestiavastamiseks“ tuli appi juhus.

Matk Athose mäele.

Munkadelinn, kuhu ei pääse naised. — Eluolust 8000 üksiklase vabariigis. — Tükike säilinud minevikku.

Kapten K. Jürgens.

Vaevalt suudab küll keegi uskuda, et Euroopas leidub pinda, kuhu pole saanud astuda ühegi naise ega naisterahva jalg juba tuhande aasta kestel.

Selline maaala on siiski olemas, ja nimelt munkade vabariigina Püha-Athose mäel, mis asub vaid kolmekümnekuue tunni kaugusel raudteel Viinist. Ning Athos on koht, kus mõnituhat kreeka-õigeusu munkade on pidevalt suutnud säilitada oma usu ja elukombed ega lase tungida enda keskele ühelgi soovimata isikul ja olevusel, — eeskätt aga naistel.

Oleks ekslik arvata, et Athos kujutab endast vaid üksikut mäetippu, mille otsas asub klooster. Tegelikult on Athos poolsaar, pikusega kuni kuuskümmendviis kilomeetrit; teda ümbritseb idas Ruphani ja läänes Monte-Santo laht, ning teda läbibstava mäeseljandikule on sajandite kestel püstitatud terve rida kloostreid ja kirikuid. Athose poolsaarel asub praegu kuni 5000 munkade ja

2—3000 palvevenda-talupoega, olles täiesti muust maailmast lahutatud ning seega elades umbes samades tingimustes, mis võisid olla umbes tuhat aastat tagasi.

Athosele pääsmiseks peab omama loa, mille saab välisministeeriumilt Ateenas või ka Makedoonia kubernerilt Salonikis. Lubasid antakse ainult meesisikutele. Naistele on pääs Athose mäele absoluutselt keelatud.

Juba siis, kui väljub laev Salonikist, viies külastajad tundmatule kloostremäele, — kui vajub sinakasse uttu ja kaob silmist Saloniki sadam, tekib laevalolijats tunne, nagu algaks reis kuhugi kauges minevikku, mis tundub pimedana, tühjana. Kummalgi pool lahte tõusevad taevasse Kreeka muistses ajaloost tuntud mäed, — Olümp (9754 jalga) ja Ossa (6407 j.), ning lõppeks selgub silm taamal teravat, punase taevataustal reljeefsel erinevat üksikut mäeharjaseljandikku. See ongi poolsaare lõunapoolses otsas asuv Athose mäeahelik. Kuni 1500

Nimelt otsustas keisrinna Katariina II, et tuleb teha kindlaks, millised rahvad tema suures impeeriumis kuskil elavad. Et töö tehtaks põhjalik, selleks koostati (arvata-vasti akadeemik Milleri algatusel) venekeelsete sõnade nimistu, milles esines mõnisada nimisõna; see nimistu saadeti laiali kuberneridele ja maa-ülematele, et nad laseksid sõnad tõlkida kõikidesse nendes keeltesse, mida leidub nende valdkonnas.

Riia kubermangust siis teatati Peterburis, et „Riia kubermangus on peale saksa keele veel Liivimaa ehk läti ja Eestimaa ehk eesti „keelemurded“ olemas; viimasel on kaks väljarääkimise viisi: Tallinna ja Tartu omad.“ Nende keelte rääkijate hulk ja arvuline vahetõrge sakslastega jäi aga selgitamata.

Täielikumaid teateid Baltimaade rahvastiku kohta kogunes alles möödunud sajandi 70-ndates aastates. Peterburis T. A. Rittichi toimetusel koostatud uurimuse „Materjalid Venemaa rahvasteteaduseks.“ 15.—17. vihud on pühendatud Baltimaale ning nende vihkude veergudelt selgub muuseas, et 1867. aastal oli Eestimaal 306.167, Liivimaal 943.051 ja Kuuramaal 578.050 elanikku, ko-

guarvus 1.827.269 inimest. Soome sugu rahvad (s. o. eestlasi) oli selles arvus 721.954 ehk 39,4 prots., sakslasi 126.355 ehk 6,9%. Pealegi asus sakslastest suurem osa Riias ja Kuuramaa linnades.

Kui võrrelda ülaltoodud eestlaste arvu tänapäeva omaga, siis näeme, et eestlasi on vahemikus siginenud juure üsna tunduvalt. Eestlaste juurekasvu vähenemine on pärit ainult viimastest aegadest ja peaks seega olema hõlpsasti „arstitav“. — Eestlaste juurekasvu aeglustumist võime märkida alles 1881. ja 1897. aastate üldrahvalugemiste põhjal. Nende rahvalugemiste andmetest juba selgub ka sakslaste arvu tugev kahenemine. Nii oleks eesti sakslastel asjata kurtu, nagu väheneks nende arv Eesti iseseisvuse mõjul.

See „maarahvas“ aga, kellele eriti just sakslased on olnud virgad omistama kadumismärke ja lööma surmakella, püsib rahu-likult ja paisub järjekindlalt. Kui kõik senised viletsused ja raskused pole murdnud eestlase selgroogu, tema iseolemist, siis võib nüüdsest alates rahvale oodata veelgi tõhusamat arengut.

jala kõrguseni kasvavad mäeveergudel puud ja pöösad; marmorpüramiidina kuni 6500 jala kõrgusse ulatuv mäetipp aga on kogu omas masendavas massiivsuses lage igasugusest taimkattest. Silmitsedes mäe majesteetlikku kuju ja kontuure, näib kõigiti endastmõistetavana, et juba muinasajal 60 kilomeetri kauguses asuva Lemnose saare elanikud võisid pidada pühaks ja kummardada eemalpaistva mäe varju.

Laev peatub otse Athose mäe külje all, Daphni sadamas, mis osutub ainsaks sissepääsu-väravaks mäele. Tuleb ära oodata passide kontroll, misjärel saab luba maaleminekuks. Kaldast eemaldub laeva suunas väike sõudepaat, milles silm juba eemalt eraldab kabt isevärki suure habemega tüüpi, kes asuvad mõlade juures. Kolmandana asub paadis kontrollohvitser. Võib märgata, et kõik kolm tunduvalt erinevad muudest tsiviliseeritud inimestest nii riietumises kui käitumises.

Asudes laevale ohvitser kontrollib kõiki-de tulejate paberid, erilise piinlikkusega valvates seda, et maaleminejate hulgas ka „kogemata“ ei leiduks naisi. Teraselt uurib ohvitseri pilk igat õrnema jumega isikut, kas temas mitte ei esine meheks ümberriietunud naine. Alles siis, kui on igati kindel, et laeval pole ühtegi naisolevust, järgneb maandumisluba.

Maaletulijaid ootab sadamakail erimundris vahisalk. „Kloostripolitsei“ vormiks on kollasest sametist püksid, valged villased sukad, mustad ilustustega puukingad, valge linane särk ja mustast riidest nokaga müts, mille ette on kinnitatud läikiv kahepeaga kotkas ja Athose vapp relvade kujutlusega.

Tee Daphnist üles mööda järsku mäeselga on küllalt pikk ja väsitav, kuid looduse ilu, mida võib näha Athosel, tasub vaeva rikkalikult. Kõikjal näeb silm lopsakat taimekasvu, õitsvaid puid ja pöösaid. Athose kuulsus ja uhkus on tema kastanimetsad, mida ilustavad ka kaunid tammed ja männid.

Esimisel mäeharjal järgneb peatus, kus tuleb edasipääsemiseks istuda eesli selga. Kuna Athosel puuduvad sõidukid üldse ja kõik matkad sooritatakse ning raskused veetakse ainult eesli ja hobueesli turjal, puuduvad siin ka igasugused teed peale mägiradade.

Istumine pikakõrvalise eesli seljas pärast rasket mäkke-ronimist tundub päris mõnusa. Eesel liigub ja tiksub aeglaselt kui kilpkonna süda, ümberringi ilutseb Küprose kaunis loodus, kaugel silmapiiril paistavad siniste viirgudena Thasose, Samothrake ja Lemnose saared.

Retk lõpeb Karyesis, munkade-vabariigi pealinnas, mis asetseb poolsaare läänepoolse küljel. Siin asub ka püha sinod, kust tuleb hankida load ja soovitused kloostrite külastamiseks. Pealinnal on ainult üks, umbes 3—400 meetrit pikk looklev tänav, mida palistavad sajandeid vanad majad, sinkjashallide uste ja akna'uukidega, kust aurab ja levib tänavale igasuguseid lõhnu. Kauplusi leidub peagu igas majas. Puutub silma selliseid silte, nagu riide-, juurvilja-, naha-kaupmees, rätsep, kingsepp, plekisepp, kirjutusmaterjalid, seebid, õlid jne. Ei puudu ka apteek, kust võib saada maa-rohte, mis kõlblükud ja kasulikud iga haiguse vastu. Kõik kauplused linnas kuuluvad munkadele. Linna tähtsamateks asutusteks on pank, postkontor, köhvik ja — kõrts. Ning seisatades selle linnakese ainsamal tänaval, hingates ümbrusest auravaid mingeid vastikuid lõhnu, meenub ühtlasi kummaliselt, et viibid maailma ainukese pealinna tänaval, kus puudub elekter, kus ei ole ainsatki naist ega pole lapsi ei üheski majas ega jooksmas tänaval.

Sel peatänaval asub ka Athose vanim ja kuulsam kirik, Protaton. Kirik ehitati juba siis, kui Athosele asusid esimesed mungad. Munkade ühiselamud — kloostrid — tekkisid aga alles hiljem. Esimene klooster („Laura“) ehitati Athosele 963. a., milleks rahalist ja ainelist abi andis usutoetaja keiser Nicephorus Phocas. Mõnikümmend aastat hiljem ehitati Athosele veelgi kolm kloostrit — Valopedi, Iveron ja Philoten, ning XV sajandi alul tekkis neid juure veel kuni 15. Sajandite kestel kogunes kloostritesse rikkalikke kinke ja annetusi keisritelt, rahameestelt ja teistelt õigeusklikelt. Munkade varakambritesse kuhjusid kalliskividega ilustatud ristid ja kujud, kuldpeekrid, uhked künälajalad, väärtmetallidega raamitud käsikirjad, imelikud ja imetegevad pühapildid. — Lugesmatuul korril on Athosele püüdnud tungida meriröövlid, ent alati mungad enda

kindlustena ehitatud kloostrite müüride taga tõrjusid kõik rünnakud.

1430. aastal Athos ja Saloniki sattusid Türgi valitsuse alla. Athos siiski säilitas omavalitsuse, makstes sultanile igal aastal rasked lunastusrahad. Hiljem võitsid kreeklased Athose ühes Salonikiga türklastelt tagasi, ning nüüd on Athos vaba igasugustest maksudest ja koormatustest. Kui keegi asub Athosele elama mungana, siis seega ta automaatselt muutub Kreeka riigi kodanikuks. Munkade siseasjadesse valitsus end ei sega. Ka Athose politsei on täielikult munkade käsutuses.

Athose maaala on jaotatud 20 üksuseks vastavalt kloostrite arvule. Kloostreid on 17 kreeka, 1 bulgaaria, 1 vene ja 1 serbia. Iga klooster on omaette iseseisev ja tasub ainult neid makse, mis vajalikud vaid Athose enda ülalpidamiseks. Mungad kloostrites on enamikus vanad, kuid ei puudu ka noori. Noorim munk Athosel on praegu 15-aastane. Oma rännakutel välismaailmas vanad mungad kujutavad elu Athosel noortele kandidaatidele niivõrd veetlevana, maalivad noorukestele igasuguseid mugavusi niivõrd oht-rasti, et saadakse luba ka vanematelt, ning siis toob munk noormehe Athosele juba oma vaimlise pojana ja järglasena. Noormees elab ühes vana mungaga, kuni see sureb, ja pärib siis munga varanduse ja ameti. On ka palju munki, keda Athosele peletasid mitmesugused eluvintsutused, — teisi aga on meelitanud siia munkade vaba ja muretu elu. Sest siin ei ole tarvis kuigi palju rühmata, aega jääb alati laisklemiseks.

Mungad Athosel on enamikus väikese haridusega, kuid leidub ka neid, kes on pärit „paremast“ seltskonnast. Näit. asub praegu Athosel keegi „isa Vassili“, kes on endise vene tsaariaegse siseministri poeg. „Isa Georg“ on olnud insener ja ohvitser maailmasõjas, „isa Jerasimos“ rohuteadlane, kes töötanud Münchenis, Šveitsis ja Egiptuses. Athosel ei puudu ka oma gümnaasium, kus mungad võivad ette valmistuda Ateena või Saloniki ülikoolile. Ent teadusejanuseid or munkade hulgas vähe, õigeusklik munk näeb hariduses tavaliselt vaid kõige kurja juurt.

Pealinna Karyesis asub munkade „keskvalitsus“, kus liikmeteks on igast kloostrist

üks esindaja. See 20-meheline kogu koos sinodiga lahendab kõik Athose valitsuslikud mured ja annab kõik seadlused. Võib nentida, et mungad Athosel on äärmiselt lahedad ja võrastevastuvõtlikud. Kloostris satub külalastaja eriliselt määratud munga-hooldaja, „archontarise“ kättesse, kes võõra juhatab külalisteruumi, kus talle pakutakse kvite-puu moosi, peeker vett, tass türgi kohvi ja klaas „raki“-likööri. Kloostrites ei puudu külalistele ka voodid, kuhu väsimuse korral võib kohe puhkama heita. Toidud kloostrites on väga maitavad. Külalistele pakutakse hermesuppi, tomatikastmeid, oliivi, mitmesugust puuviljaleiba ja erakorraliselt häid veine. Külalise lahkumisel reastuvad mungad jumalagajatuks, soovivad õnne kaasa ja peatset jälleenagemist. Üksikute kloostrite vahet on kuni kuue tunni tee, kuid igast kloostrist antakse võõrale tasuta hobueesel sõiduks kuni järgmise kloostriini.

Kõik kloostrielanikud peavad olema kloostris kohal enne päikeseloojangut. Loojangust kuni päikesetõusuni jäävad kloostri-värvad suletuks. Mungad lähevad magama juba varakult, sest südaööl tuleb neil tõusta jumalateenistuseks, mis kestab mõni tund. Päikesetõusul on liturgia. Ka pärast lõunat magavad mungad natuke, sest kella kolme-nelja paigu on jälle õhtune jumalateenistus. Kirikukelli tarvitatakse ainult tähtsatel pühadel, muidu harilikult kutsed jumalateenistusele antakse teada puust gongi abil. Seda gongi, mis kujult meenutab lennuki propellerit, hoiab munk vasakus käes ja kõnnib temaga kolm korda ümber kiriku, andes märku kirikusse kogunemiseks puuhaamri löökidega gongile. Kõik näib kloostrites toimuvat kindlas distsipliinis ja korras. Ent siiski võib Athose kloostreid nende sisevabaduste suhtes jaotada kahte üksteisest suuresti erinevasse liiki. Poolsaare läänepoolses osas asuvates kloostrites ei tohi munkadel olla mingit isiklikku varandust; nad asuvad koos ühises ruumis, söövad ühises söögitoas, kannavad ühtlaselt jagatud riideid. Kloostri korda peab kloostri-ivanem (abbot), kes valitakse eluajaks. Ükski munk ei tohi kloostrist lahkuda luba küsimata kloostriivanemalt. — Idapoolsetes kloostrites aga on reeglid otse vastupidised. Igal mungal on isikliku varanduse suhtes

täielik vabadus, igal on omaette magadis-
toast, lugemisruumist ja köögist koosnevad
eluruumid, iga munk valmistab endale toi-
du ise ja sööb üksinda eraldi; ainult suur-
tel pühadel süüakse koos ühises söögitoas.
Sellistes kloostrites peab korda valitud, kuid
tihti vahelduv komitee. Komiteelt luba saa-
mise järele võib iga munk lahkuda Atho-
selt kuhu ja kauaks soovib.

Väliselt meenutavad kõik Athose kloostrid
kindlusi, mis kaitstud tugevate müüridega.
Kloostriõues asetseb rida mitmet liiki ehi-
tusi. Suuremate kloostrite müüride vahel
leidub hulk väikesi kirikuid ja palvelaid,
söögimaju, kööke, laoruume j.n.e., mis kõik
igasuguste käsitsitehtud nikerdustega kau-
nistatud. Enamik kloostreid on värvitud
purpurpunasega, mis peab meenutama Kris-
tuse verd. Ehituste sisemus on tavaliselt
väga kunstimaitseline. Seinte iga ruuttoll
on kaetud freskomaaliga, ehkki värv ise tihti
on juba luitunud ja pudenemas. Väga tü-
seda ja omapärase ilme kloostritubadele
annavad seinte kullatud karniisid ja igat-
liiki nikerdused, mis pärit 16.—17. sajandist.

Athose vanim, suurim ja kauneim klooster
on Laura, mis vaatlejale juba eemalt
paistab omaette kindlusena ja väikese lin-
nana. Praegu asub Lauras 116 munku, kes
elavad asunikena kloostri ümbruses. Umbes
niisama suur klooster on ka Vatopedi (ol-
les ühtlasi rikkaimaks Athosel); omab väga
kirju väljanägemise, kuna ehitused on iga-
üks isevärvi. Vatopedil on erandina ka oma
elekter; see klooster osutub ka ainsaks
Athosel, kus ajaarvamises tarvitatakse Eu-
roopa uueaja (Gregorianuse) kalendrit. Va-

topedi mungad käivad kõik siidiriides ja
seepärast nimetatakse kloostrit ka Athose
„Pariisiks“.

Maaala poolest suurimaid on küll vene
Pantheleimoni klooster, mis laiub omaette
suure külana ning mille ehitused pidid ma-
lutama mitu tuhat munku; ent praegu on
neid jäänud vaid 375. Kõik nad elavad väga
viletsalt. Ent enne Vene revolutsiooni olevat
elu Pantheleimonis olnud päris muinasjutu-
liselt tore. Ühes tsaarivalitsuse langemisega
kaotasid mungad oma kinnisvarad Venes
ning kreeka kloostrite poolt Athosel kon-
fiskeeriti kõik vene kloostri varandused.
Praegu elavad vene mungad koos kahe-
kuni seitsmeliikmeliste asundustena, elatades
end juurviljakasvatamisest ja -müügist.

Meenub vestlus ühe vana puunikerdaja-
mungaga Athosel, kes jutustas oma elulu-
gu. Noores eas brigaadiohvitserina tulnud tal
mitmel korral minna vastu mässavatele türgi
bandiitidele ja sõduritele, millal ta erilist
naudingut leidnud sellest, kui saanud ke-
dagi hävitada ja surmata. Korra valmista-
nud talle suurimat lõbu see, kui sai naer-
des vaadata pealt, kuidas ühes suletud ma-
jas elusalt põletati 12 türgi ohvitseri, üks
türgi väejuhtidest oma meeskonnaga tema
silmade all surnuks piinati jne. Ent hiljem
südametunnistus hakanud meest vaevama
nii, et ta kuski enam rahu ei saanud. Tul-
nud siis Athosel, kus palvetamisega jälle
leidnud rahu.

Athos püsib ka tänapäeval pelgupaigana
neile, kes elanud vahetumas tormis ja eba-
lemises. Athos on koht, kus võib leida rahu,
vaikust ja puhkust ning veeta oma päevad
mugavalt pärast ekslemisi maailma möllus.

Ma istun ükski.

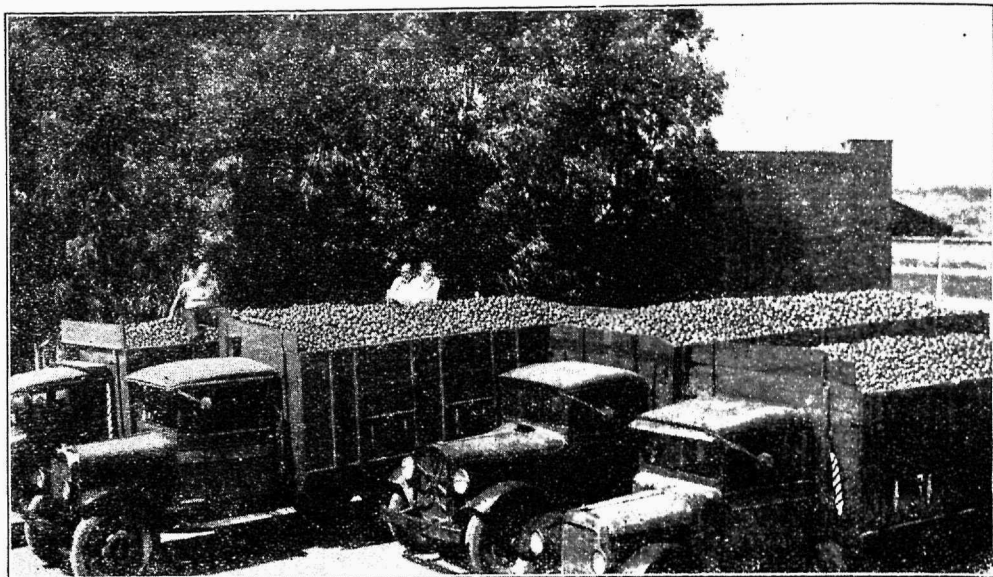
Peeter Grünfeldt.

*Ma istun ükski, päike läinud looja
ja maha laskub videvikuvari...
Veel kuumas kehas päeva lembet sooja,
kui taevasse ju tekib tähekari,
mis jahutab mu kuuma verd ja keha —
ma midagi ei taha enam teha!*

*Nii kuidas möödus päev täis tööd ja
nii möödub elugi, mis oli armas; [rõõmu,
ei kehas enam leidu elulõõmu,*

*mis oli tegudele ikka varmas;
nüüd väsimus mu eluika valdab
ja kaduvusetunnet rinda kaldab.*

*Ma istun ükski; uni tikub silma;
on tehtud töö ja puhkust on nüüd vaja;
ei enam huvita mu töö maailma,
ma olen läbi eland oma aja
ja annud talle oma hinge kulla —
see eest saan varsti kätteks kodumulla.*

Osa päevasest saagist Ch. Janson'i „ranchis“ (istanduses).

Neljas autos kokku on apelsine üle 54 tonni või üle 510.000 apelsini, mille hind on kohapeal 2500 dollarit (v. lhk. 298).

Läbi Kalifornia.

Puuhiiglaste kuningad. — Kauplused ühes korteriga puutüves. — Päikesepaistelised linnad Vaikse ookeani ääres. — Hollywoodi stuudiotest. — Ameerika apelsini ait.

A. Ludvig.

Autoga üle Kalifornia piiri pääseda on sama raske kui pääsmine üle võõra riigi piiri. Kõigi piiriteede ääres on Kalifornia „Department of Agriculture“ asutanud valvekohad. Iga auto peatatakse ja tema pakid otsitakse hoolega läbi, et takistada kahjulikkude putukate sissetoomist. Igasugune puuvili ja taimed võetakse ära. Alles kui sellekohane tunnistus käes, tohitakse sõitu jätkata. Aga juba mõne miili järele peatatakse auto jälle ja seekord nimelt „Department of Highways“ ametnike poolt. Tulevad esitada auto registreerimistäht ja juhitunnistus; mootori suurust võrreldakse kaardiga ja siis antakse kätte „permit“, mis autoomanikule õiguse annab kogu aasta Kalifornia riigis ringsõite teha.

Nende ridade kirjutaja ületas Kalifornia piiri põhja poolt tulles Smith Riveri piirivalve kohal, kus Kalifornia ja Oregoni piirid kokku puutuvad. See väike linnake asetseb kuulsa autotee Highway 101 ääres. Paremat autoteed maailmas küll vist ei leidu. 1765 miili pikkuselt läbib ta Washingtoni, Oregoni ja Kalifornia nende kogu pikkuses põhjast lõunasse — Kanada piirilt Seattle'ist kuni San Ysidro'ni Mehhiko piiril.

Umbes 80 miili Oregoni piirist lõuna poole algab suurepärane „Redwood Empire“. Nimetame ta „puuhiiglaste kuningametsaks“, mida autotee kogu pikkuses läbib. Puud, mis on 80, 90 ja isegi 100 meetrit kõrged ning mille ümbermõõt on kuni 35 meetrit ja mille

vanadust arvatakse tuhandetele aastatele, pole siin haruldased. Mitme sellise hiiglaselise tüvesse, mille läbimõõt tihti on kuni 12 meetrit, on ehitatud kauplused ühes korteriga. Kui New Yorgi „Loodusajaloolise muuseumis“ neid Redwoodi puude tüvest lõigatud hiigelrat-
taid vaadata, tahab inimene vaevalt uskuda, et selliseid puid kuski leidub. Ja ometi on neid olemas, mitte ainult üksikuid, vaid sadasid, mis kõik on värsked ja terved. Nende puude elujõud on otse fenomenaalne! On tihti näha, et maharaiutud hiigelpuude kändudest on jälle välja kasvanud kuni 20 meetrit pikad noored puud. See Redwood Empire ei ole nüüd enam üheskoos kasvav laan, vaid terve ahel üksikuid metsi, mis on tunnistatud riigi omaks. Kes iial on viibinud nende puuhiiglaste all, kel juba siis oli kõrge vanadus, kui Kristus sündis, see on tunnud südames aukartust looduse vaigse vägevuse ja kõikvõimsuse ees, pidi seda tundma. Nii aukartustäratavad on need puud.

Umbes 80 miili põhja pool San Franciscost — Santa Rosa linnakese ligidal — lahkume puuhiiglaste kuningamet-sast. Santa Rosa päikeseküllane ümbrus San Rafaeli kaudu kuni Saufalitoni Golden Gate lahe ääres on kuulus oma viinamarjade ja sulgloomade kasvatami-se poolest. Need kohad on peaaegu kõik, nagu juba nimedest näha, itaallaste val-lutatud. Mainitud olgu siin eraldi Petaluma oma sajatuhandete valgete ka-nadega. Teda kutsutakse „Kalifornia munakorviks“.

Palju vähem õnnistatud Kalifornia päikesepaistest on San Francisco suur-linn Vaikse ookeani kaldal. Seesmisel linnaosas valitseb peaaegu alati niiske-külm ja udune kliima. Sellepärast ai-nult töötab enamik elanikke San Fran-ciscos, elab aga linna agulites, kus on palju rohkem päikest, eriti aga Oaklan-dis, mida naljatades nimetatakse San Francisco magadistoaks.

Igale, kes Kalifornias reisib, peab kõigis selle õnnistatud maa kohtades sil-ma paistma midagi mittemeeldivat: nii-nimetatud „Shopping-Center'id“. Need

Shopping-Center'id ei ole enamikus mi-dagi muud kui vastik ja kirev rägastik odavaid poode. Nähtavasti tohib seal igäüks oma tahtmist mööda ehitada, puust, kivist, laineplekist, suurt ja väi-kest, kõrget ja madalat, tänava äärel või tagapool ääres. Ja kõik see kupatus on üle külvatud kõige turulikuma rek-laamiga. Ka Ida-Ameerikas on asi sel-les suhtes paha, aga Kalifornias trum-pavad reklaami läilus ja maitsetus üle kõik meie kujutelma.

Need ja sarnased konstateeringud on juba muutunud püsivaiks muljeiks, kui jõuame Santa Barbara juures Lõuna-Kaliforniasse, mille ühtlane pehme, subtroopiline kliima ju on tuntud kogu maailmas. Santa Barbara loetakse maailmas maalilisemate linnade hulka, ja õigusega! Kas silmitseme linna ja mägesid merelt või mägedelt — vaade on lihtsalt võluv.

Siis Los Angeles, tähtedelinn! Apel-siniparadiisist San Fernandost viib Cahuenga mäekitsustik matkaja Holly-woodi, filmide hiigellinna ilusamasse osasse. Hollywoodis ja tema lähedal seisvates osades Beverley Hills'is, Bel-Air'is ja Brentwoodis elab enamik fil-minäitlejaid ja teisi filmitööstuse suu-rusi. Nende toredad suvilad on peaaegu eranditult ehitatud hispaania stiilis, ja kuigi neid leidub sadasid, ükski neist ei sarnle teisele. Enamasti on nad valged, kreemid või kergesti roosakad, aga nad sobivad hästi ümb-ruse maastikus. Sageli asetsevad nad sügavais kuristikes, sageli sajad meetrid kõrgel kaljul, kust on tore väljavaade Sierra-Madre lumega kaetud mäetippu-dele ja sügavsinisele ookeanile. Neid suvilaid ümbritsevad kõikjal toredad aiad, mille suurimaks vaenlaseks on kuivus ja üldine veepuudus. Seepärast näeme tihti aedu, milles kasvavad ainult kaktused, mis kunstlikku kastmist ei vaja. Hari-likkude aedade veearved olevat kuus üle 100 dollari suured.

Kui ongi Hollywoodi nimi olnud sä-delevam kui Los Angeles, ometi asetseb filmitööstus, kõige ta kuulsuse põhjus, nüüd veel vaevalt temas — ruumipuu-

dusel. Hollywoodis asetsevad ainult veel Paramount, Columbia Pictures, Charlie Chaplin, United Artists (kuulsa Mikihiire valmistajad) ja mõned vähemad ühingud. Warner Brothers (First National) ja Corporation asetsevad Burbankis, R. K. B. Pathé, Metro-Goldwyn-Mayer ja Hal Roach on Culver Citys ja Fox Movietone-Studios Los Angelese läänes.

Pääsemine neisse stuudioisse on peale teenijate võimaldatud vaid üksikuile suurelikele. Isegi teenijatest pääsevad filmiruumidesse vaid need, kes ülesvõtete juures teotsevad. Leidub tuhandeid inimesi, kes stuudioatele töötavad, kuid filmiülevõtmist veel kunagi pole näinud. Peale selle räägitakse, et filmiühingud ühele poole raha pillavad, kuid oma vähematele teenijatele ainult näljapalka maksavad.

Filmi kõrval on Los Angelesele rikkuseks kiviõli — petrooleum. Suured õli-viljakud Signal Hillil ja Long Beachi serval avaldavad oma tuhandete puurimistornidega suure surnud metsa muljet. Mõned neist puurimistornidest seisavad isegi 20—30 meetrit rannast eemal meres. Päevad ja ööd otsa pumbatakse musta õli maa seest välja. Harvem mõni neist seisab Los Angelese sadamast on 1930. aastal välja saadetud 22.900.000 tonni toorõli.

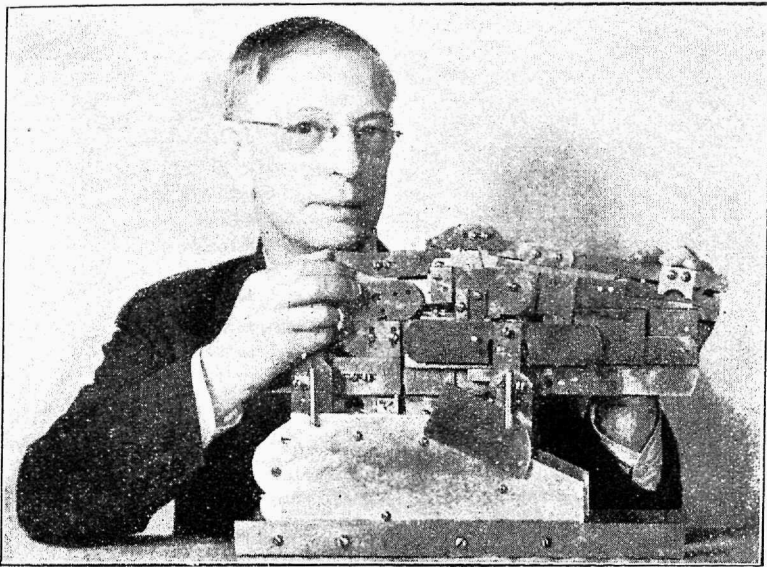
Kõik Lõuna-Kalifornia teed viivad San Diegosse, kus tänavu aasta oli suur näitus. Sinna võib sõita toredade palmipuude all piki randa või aga Santa Anna ja San Juan Capistrano kaudu, mis upub palmipuude, eukalüptuse- ja piprapuude ning lõpmata hulga lillede küllusse.

Kolmas ning ilus autotee viib Riverside'i, Lake Ellinor'i ja Escudido kaudu San Diegosse. Sel teel läbistatakse Kalifornia suurimad apelsini-, sidruni- ja grapefruit-plantaažid. See on viljarikkaim pilt, nagu seda küll vaevalt mujal maailmas saab näha. Sel teel on palju äkilisi tõuse, teravaid kurve ja kardetavaid langusi. Kes ei ole sel teel harjunud sõitma, sel tuleb olla

väga ettevaatlik ja pingutada tähelepanu. Mida lähemale jõutakse San Diegole, seda enam laieneb lage maa. San Diego asetseb mitmel kingul otse Vaikse Ookeani kaldal ja kiitleb oma kõige ühtlasema ja tervema kliimaga kogu maal. Nende ridade kirjutaja on ise seal mitu kuud elanud ja võib tunnistada, et kuskil Kalifornias ei ole õhk nii selge ja taevast nii sinine kui San Diegos. Elu unustamatumaks momendiks on Point Loma mäelt vaadata päikeseloojangut, kui suur, punane tuline ketas pikkamisi vajub Vaiksesse ookeani ja omab nii haruldase lillaroosa värvingu, mis Lõuna-Kalifornias ja Mehhikos päikesetõusu eel käib ning maastiku kastab iseäralikult erutavasse hämarusse. San Diego õhus peitub midagi, mis teeb uniseks ja tuimendab energiat. San Diego on puhkamise ja unistamise linn. Elanikud, enamasti vanad pensioneeritud ametnikud ja inimesed, kes siin tervise pärast viibivad, elavad rahulikult päevast päeva ja imestavad, kui „idamaalased“ nende rahulikkuse üle pahandavad. Unine atmosfäär las kub kogu linna kohale, mida õigusega kutsutakse „matmata surnute linnaks“. Sadamas seisvate sõjalaevade madrused on need, kes linna pisut elustavad.

16 miili San Diegost süleb Mehhiko piir meie tee. Küll on Mehhiko tolliametnikud äärmiselt viisakad ja võib pikema formaliteedita sõita Mehhikosse, aga milline vahe on üldse tee 101 ja nüüd algava konarlise mehhiko tee vahel. Vahetus on nii järsk ja nii üllatav, et see kestab tükk aega, kuni sellega harjutakse. On ju ka ainult paar miili kuni Tijuana väiksesse mustusest kubisevasse linna, mille elanikud endid elatavad võõrastest külastajatest, teiste sõnadega, ameerika turistidest. Ka maa viljakus lõpeb siin, sest puudub kunstlik kastmine ja maapind on leekivpalava päikese käes kõva kui kivi. Meelsasti pöörame auto jälle ümber ja sõidame tagasi Kaliforniasse, maale, kus võib näha kõige meeletumaid vastuoksusi.

Tlk. P. Gr.

„Igavese jõuallika“ — dimensional power'i leiutaja George L. Body oma kõmutekitanud masinaga.

Ringvaateid välismailt.

Masin, mis muudab elu kullaseks.

Salapärane Kanada „dimensional power“ sealse eestlase kirjelduse järgi.

Kuni tänaseni olime harjunud uskuma, et maailma nupukate rahvuste hulgas oma nupukuse poolest, oma võimelisusega luua ja rakendada ellu otse uskumatuid asju, asub esikohal „jänki“, s. o. ameeriklane. Ameeriklasena aga tavaliselt nimetame vaid ühendriiklast, s. o. P.-Am. Ühendriikide kodanikku.

Nüüd aga selgub, et kõmutekitavate uudiste tõestamises on ameeriklase nihutamas seljataha ja riisumas temalt kuulsuselooreid ei keegi muu, kui ta põhjapoolne üleaedne ja onupoeg — kanadalane. Kanadast ka välis- ning kodueestlaste varem on teadnud vaid seda, et ta on Põhja-Ameerika mandri vähemasustatud osa, mille lagendikud nisuväljadena ja ammutamata tarbepuuallikad laante ja metsadena veelgi ootavad kasutajat, ning et ka eestlaste hulgast selliseid kasutajaid suurem trobikond veeres Kanadasse tosin aastaid tagasi admiral Pitka juhatusel.

Admiral Pitka on küll juba ammu Eestis tagasi, aga nii mitmedki tema kaaslased on veel praegu Kanadas. Vahemikus ka Kanada on elanud läbi maailma majandust halvunud kriisiaastad, ning sealsetelt eestlas-

telt aegajalt saabuvatest kirjadest ilmneb, et sellel „uuel maal“ elu alles praegu on vaevu valgumas tagasi normaalsematesse roobastesse.

Üks Pitka kaaslasi, V., kes ühes perekonnaga jäi paigale Kanada idaosas, Toronto läheduses, nüüd kirjutab meile, et kellelgi inglasel-inseneril Toronto lähedal äsja on õnnestunud leiutada mehaaniline abinõu, mille varal osutub võimalikuks ilma vähimagi vaevata ja kuluta rakendada igapäevases elus niivõrd suuri energiahulki, mis tulevikus mitte üksnes teevad võimatuks kõik depressioonid, vaid kergendavad inimesel eluülespidamise vaeva isegi niikaugele, et jäävad sootuks tarbetuks senised kivisõe, õli, küttepude, koskede ja muude energiaallikate kasutamisiisid. Isegi valguseallikana võivat kasutada uut leiutist.

Et „utoopia“, nagu V. seda filosofoerivalt oma kirjas nimetab, tõesti pole enam mägede taga, selle tõenduseks ta on lisanud oma kirjeldusele ka kohapealset kirjandust leiutise kohta ühes Kanada lehtede arvamisega sellest ennekuulmatust asjast. Sellest informatsioonist nähtub, et uute asjade propageerimises kanadalane pole põrmugi vä-

hem osav, kui seda on ameeriklane. Juba sel suvel on organiseeritud vastav „Kanada Elu-Vennastus“ („Canadian Life Brotherhood“), —ühing, kelle ülesandeks on koguda leiutise ümber suuremaid rahvahulki ja neid ette valmistada homsele „taevariigile maa peal“. Ühingu tegevuse põhialused on koostatud võimalikult laialivalguvas, piibliitsaateidega pildistatud sõnastuses, et leiutise tähtsusest võiks harduda tegelikult iga inimene, tema senistele vaadetele ja taibukusele vaatamata. Ühing muidugi kuulutab, et leiutist ei kasutata äriliseks otstarbeks, — ei, — tema otstarbeks olevatki igasuguse äritsemise kaotamine. Sest leiutise täielikul rakendamisel elus jääks igale inimesele niivõrd palju vaba aega, et töö inimesi enam ei lahutaks, — ühesugused rikkad või vaesed oleksid kõik; ning seejuures siis loodetakse, et töövaba inimene enam ei tahaks ka äritseda.

Ent kuulame ära, mis ütlevad leiutise kohta mõned suuremad Kanada ajalehed. „Toronto Mail and Empire“ 29. maist s. a. lausub: „Eile õhtul demonstreeriti Masseyhallis publikule uut, modernistlikku kuulipildujat meenutavat seadeldist, mis kujutavat endast seninägematut kütteta jõuallikat. Kui tõestuvad seadeldise omistatavad võimed, siis tuleks arvata, et seisame täieliku revolutsiooni lävel tööstuses ja transpordis.

„Mehhanism, mille esitas tema leiutaja George L. Body, näiliselt koosneb lugematutest mitmet liiki metalltükkidest, mille hulgas liikuva osaks on vaid üks vänt. Kui lükata see vänt parajasse asendisse, sööstub kogu masinavärk põrandal paigalt niisuguse jõuga, et mees teda peatada ei jaksa. Asetatuna lauale, tõmbab ta liikvele ka laua. „Elu-Vennastuse“ esindaja mr. Ferry seletusel, kes korraldas demonstratsiooni, pole masin müüdav. Ta olevat määratud kogu Kanada rahvale, kes teda kasutaks siis, kui rahvas on osutunud võimeliseks looma vastava üliskondliku korra. Tulles müügile praegu, suurendaks ta kohutavalt töötatööliste arvu. Ning seepärast teda kellelegi ei müüdatvatki.“

„Toronto Evening Telegram“ samast kuupäevast teatab muuseas: „Vennastus kavatses uue masina kasutamiseks osta maad. Selleks otstarbeks on vennastusele juba kingitud kaks farmi. Organisatsioon näeb oma lõppsihina kogu Kanada maaala sattumise tema kätte. Alberta osariigi peaminister Aberhart, kuuksa „ühiskondliku laenuamistüsteemi“ isa, kellele juba olevat masinat pakutud tasuta käsitamiseks, on viisakalt vastanud, et kaalub küsimuse siis, kui selleks saabub soodus moment. Sõja korral, kui Briti impeeriumi varitseks mingi tõsisem hädaohut, antavat masin riigi kasutada.“

Meie korrespondent, kellelt selle informatsiooni saime, on, nagu ta seletab oma pikemas kaaskirjas, leiutisega tutvunud isiklikult ja on jäänud temast äärmiselt vaimustusse. Seletades, et uus dimensionaaljõumasin töötab aatomite-purustamise printsibiilil, ütleb ta lõppkokkuvõttes: „On leitud tee, kuidas igas aines varjulolevat potentsiaalset jõudu muuta kineetiliseks. Jõud igas aines jääb tegevusetu, s. o. potentsiaalseks vaid sellepärast, et teda kujundavad aatomid on balansis või harmoonias, — nende vastastikune külgetõmme ja äratõuge (negatiivsus ja positiivsus) on võrdsed. Niipea aga, kui tasakaal on rikutud, järgneb liikumine. Alul mr. Body katsetas terasest masinaga, kusjuures terasesse lisati element, mis hävitab terase-aatomite harmoonia; viimasel ajal aga on ehitatud masin, mis koosneb ainult alumiiniumist ja kollasest vasest.

„Teatud põhjustel hoitakse masina saladust niikaua, kuni võimaldub tema laialdasem tarvitamine. See sünniks arvatavasti aga alles tulevikus, nii umbes 1946. aasta paiku. Kahjuks peab inimsugu minema läbi veel nii mõnegi viletsuse ja häda, kuni ta vabaneb pahedest, mis temas on kroonilised. S. o., kuni muutub tema elumotiiv positiivseks. Kas suudab keegi uskuda, et rahvad dimensionaal-jõumasinateks taovad ümber oma relvad enne, kui nad neid tublisti on tarvitanud? Kas suudaks keegi väita, et mürggaasid muudetakse ümber põllurammuks? — Kui vähegi tunda inimese iseloomu, siis võib vastus sellele olla vaid eitav.“

Ent loota tuleb. Nimelt ka tegudega. Selle uue leiutise puhul meie tema tõenäolikkuse ja tähtsuse kohta omalt poolt esialgu kommentaare ei lisa.

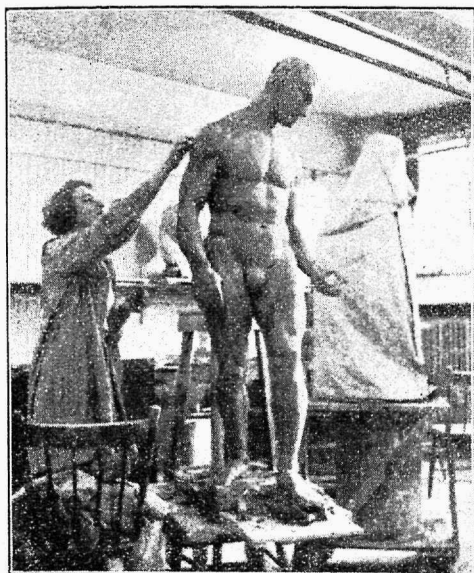
Noore eesti naiskunstniku tee edule Kanadas.

Nagu juba varem inigi käesoleva aja-kirja veergudel mainitud, lõpetas käesoleva aasta kevadel suure eduga Toronto ülikooli skulptuuri osakonna eestlanna Hele-Mall Vaimel. Nelj aastase kursuse lõpetas ta kolme aastaga kõige nooremana ja silmapaistvamana selle kooli ajaloos, omandades ühtlasi kindralkuberneri suure auraha.

Hele-Mall Vaimel on sündinud Tartumaal, Puhja kihelkonnas, Vahemetsa talus, oma ema vanemate kodus. Vabariigi algupäevil Tartus Eesti Tütarlaste gümnaasiumi lasteaias käies, äratas ta juba seal oma savitöödega õpetajate tähelepanu.

Siis rändas ta ühes ema ja kahe noorema vennaga Kanadasse, kus astus algkooli. Seal tema andekus leidis juba täit hindamist, nii et tema töid filmiti ja ta juba mõned tellimised sai koolide osakonnalt.

Ühtlasi sai ta tellimised prof. dr. MacGregori rinnakujule Londoni ülikooli raamatukogu jaoks ja Ontario peaministri, päras-tise Kanada esindaja Inglismaal, Fergussoni rinnakujule. Algkoolile, kus ta oman-

Noor Kanada eesti naiskunstnik H.-M. Vaimel töötamas.

das alghariduse, valmistas ta mälestuseks koolijuhataja rinnakuju.

Nüüd, peale kõrgema kooli lõpetamist, on prl. Vaimelile avatud avar tööpõld ja loodetavasti kuuleme peagi tema edaspidistest loorberitest.

Eestlaste hea aasta põllumajanduses ja jahiasjanduses Peace River'il, Kanadas.

Eestlastel põllumeestel Peace Riveril, Albertas, oli tänavu hea viljasaagiaasta. Palavate suveilmade tõttu oli viljasaak rikkalik. Vili kasvas ja valmis varem, kui mõnel teisel aastal. Augusti keskpäevil oli nisu küps ja algas vilja lõikamine ning pekmine. Kuna mujal põud tegi liiga, siis ei ole viljahinnad langenud. Meie suure naabri Uncle Sami riik on kohati põua tõttu õige leiva-kehv. Kanada keskviljaturul maksetakse nisu bušeli eest üle dollari.

Ka Peace Riveri aianduses oli tänavu rikkalik aasta. Väga hea oli kurgisaak ja juba juulis võis neid turule saata — kaks nädalat varem, kui endistel aastatel.

Kuid mitte ainult põllumehed vaid ka jahimehed, kelle tegevushooaeg on talvel, on omaga rahul. Eesti küttidel on olnud hea sissetulek. Karusnahkade hinnad seisavad kõrgel. Viletsate tööolude tõttu on palju töötava mehi valgunud metsa elamist tegema, nii et vanad jahimehed tundsid juba hir-

mu loomade üleliigse hävitamise ja nahkade hinna languse pärast. Ometigi osutus kartus üleliigseks.

Eesti küttide jahimaa on rikkaliku taimestikuga. Hiired siginesid rohkesti, sest talvel oli neil küllalt hiirehernekaunu. Hiirte peale on aga omakorda maiad rebased, keda leidub siin iga seltsi. Kui taimestik küllaldaselt toitu annab, siis siginevad hiired ja kasvab ka rebaste arv. Viimaste arvel aga omakorda elatab end inimene. Nii käib see elu-ringratas.

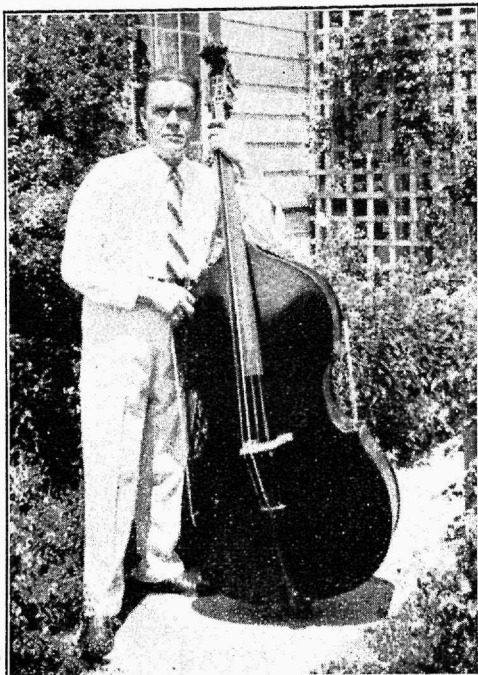
K. M.

Ludvig Juht'i elust ja tegevusest Bostonis.

Ludvig Juht on kodunenud juba õige hästi Ameerikas. Temale omase energiaga on ta asunud Bostoni eestlaste organiseerimisele, kellega ta pea kõikidega on loonud isiklikke tutvussidemeid.

Oma suvepuhkuse veetis ta sedapuhku Ameerikas.

Juuli alul kolis ta Weymouthi ilusale järvekaldale, kus kõvasti kalastas, sõudmist harrastas ja järjekindlalt suplemas käis. Tunneb end nüüd täiesti puhanuna ja värskena, nii et võib 1. oktoobril Bostoni Symphonys uue hooga pihta asuda, samuti ka oma kontsertidega. Et oma eriala sootu mitte unustada, tõi ta suvepuhkusele kaasa ka oma mänguriista, harjutades sellel iga päev ikka oma 2—3 tundi. Nagu teada, omandas ta möödunud kevadel õige kallihinnalise kontrabassi, makstes selle eest ümmarguselt \$ 3000. Kontrabass on ehitatud Cremonas 1679. a. kuulsa Itaalia vanameistri Francesco Rugieri poolt. Kunagi on see mänguriist

Ludvig Juht oma kuulsa kontrabassiga suvel 1936.

kuulunud Inglise kuninglikku suguvõssa, mispärast mänguriista tagaküljel leidub ka suur kuldplaat järgmise kirjaga:

The Cremona Double-Bass of
William Winsor Esq. F. C. S.

Principal amateur Contre-Bass of The Sacred Harmonic Society for a period of 25 years. Presented to the Society by his son.

W. H. Winsor Esq.

Nimetatud kontrabass olevat oma kõla kui ka ilu poolest enneolematu ja see on juba selle lühikese ajaga, mis L. Juht seda omab, väga palju aidanud kaasa tema edule Ameerikas, nagu kunstnik ise sellest kirjutab.

Kogu suve on L. Juht saanud järjest uusi lepinguid talvisteks kontsertideks ja just eriti New Englandis, kus uus instrument kui ka L. Juht ise juba enam-vähem on saanud populaarseks. Nii töötab eeltulev hooaeg L. Juhil kujuneda õige tegevusrikkaks.

Ka Symphonys tuleb talv õige hoogne, sest peale Bostoni järjekordsete kontsertide ja kontsertringreiside on nüüd veel nähtud ette ka järjekordsed igapäevased helifilmikontserdid (viimased eritasu eest).

Harilikult on Boston Symphony Orchestra igal suvel 3 kuud puhkusel, tänavune suvi kujunes aga väga töökaks. Orkestri juhataja dr. S. Koussevitzky oli tulnud ideele Ameerikas igal suvel korraldama hakata muusika-pidustusi, millised peetakse Berkshires, Mass. Tänavused pidustused, mis toimusid 14.—18. augustini, läksid korda hiilgavalt ja nüüd järgnevad nad igal suvel. Nende pidustuste eest on samuti orkestrile eritasu.

Tänavu sügisel peetakse Harvardi ülikooli 300. a. juubelit, mis puhul samuti esineb Bostoni sümfooniaorkester 14.—19. septembrini. Siis on orkestril nähtud ette septembris veel grammofoniplaatidele mängud.

Restoran - öölokaal

Suur Karja 18.

O. K.

KOHVIK

Konservatooriumi kõrval.

Iga päev kella 11—4
rootsi eine

Maitsevad lõunad kella 1—5.
Lõunamuusika kella 2 kuni 4,
mängib Kirillovi kvintett.

Igal õhtul suur kabaree

Diskreetne ja mugav kohtamise koht. — Igal õhtul kella 1/28 kuni 1/212 mängib tujuküllane populaarseks saanud

Kirillovi kvintett.

Tallinna Tehnikainstituudi pidulikult avamiselt.

Küllalised aktusel. Vasakult: Kaitsemin. kindral Lill, haridusmin. kolonel Jaakson, rektor prof. P. Kogerma, riigivanem K. Päts ja ülemjuhataja kindral J. Laidoner.

Kodumaa sõnumed.

Riigivanem kirjutas alla 2. oktoobril rahukogu moodustamise seadusele. Valimiste väljakuulutamise jääd riigivanema hooleks ja valimised ise järgnevad 35 päeva jooksul pärast väljakuulutamist. Rahvuskogu valimise seaduses on ette nähtud isikuvalimine või n. n. majoritäärvõitmine Inglismaal tarvitusel olevas süsteemis. Kogu riik jaguneb nii mitmesse valimisringkonda, kui palju tuleb valida saadikuid, s. o. 80. Valituks arvatakse kandidaat, kes on saanud kõige rohkem hääli. Kandidaat, kes peab olema vähemalt 25-aastane, peab ülesseadmisel saama vähemalt 100 allkirja vastavas ringkonnas ja kui ta valimistel saab vähem kui $\frac{1}{4}$ äraantud häältest, langeb tema eest makstud kautsjon, 250 krooni, riigile. Juhul, kui mõnes ringkonnas on seatud üles ainult üks kandidaat, hääletamist selles ringkonnas üldse ei järgne, vaid esitatud kandidaat loetakse valituks.

Selliselt moodustatud rahvuskogu esimese koja kõrval tuleb kokku ka teine koda, kuhu oma esindajaid valivad: kohutud — 2, omavalitsused — 7, majanduslikud ja kutselised omaval. — 13, vähemusrühvused — 1, ülikoolid — 2, kaitseleit — 2, vabadusristi vennad — 1 ja kirikud — 2 esindajat. Kokku 30 esindajat. Nendele li-

saks nimetab riigivanem 10 isikut. Majandus- ja kutsesektorite (kodade) esindused saavad: põllutöökoja koos meierite ja agronoomide kojaga 3 liiget, kaub.-tööstuskoda koos inseneride kojaga — 2, maa-töölise koda koos kalanduskojaga — 1, arstide koda — 1, õpetajatekoda — 1, kodumajanduskoda — 1, ühistegevuskoda — 1 ja käsitööstuskoda — 1.

Mainida tuleb veel, et valimised rahvuskogu esimesse kotta toimuvad üldisel, ühetaolisel, otsesel ja salajasel hääletamisel.

*

Augustikuu väliskaubanduse üldtulemus oli Eestile võrdlemisi soodus. Väljavedu hakkas jälle paranema, ületades siseseve ümmarguselt poole miljoni krooni võrra. Karjasaaduste ning toor- ja poolvalmissaaduste kõrval on väljaveos tähtsamaks tuluaallikaks nüüd ka elusloomad. Karjasaaduste eksport koguselt väheneb, väärtuselt aga suureneb. Eesti sooritab oma ostud peamiselt Saksast ja Nõukogude Venest, müüb aga kõige rohkem Inglismaale.

Aasta esimese kaheksa kuu bilanss püsib siiski veel passiivne üle miljoni krooniga. Aasta lõpuks loodetakse passiviteet välja-veo suurendamisega üldse likvideerida.

*

Eesti põllumehele lõppesid septembris kiired sügisesed tööd. Alles hiljuti seisid väljadel rukki- ja nisuhakid, siis undasid pekusmasinad, ning seejärel kibekiirelt sooritati uus külv. Algasid ka vihmasajud, — peale pikka põuda maa sai jälle niisutada. Põuast hoolimata tõusis rukki kogusaak täiendavate kokkuvõtete põhjal tänavu 153.000 tonnile, kuna nisusaak — 64.500 tonni — on isegi suurem mullusest. Muret teeb põllumehele ainult loomasööda vähesus, mis sunnib karja vähendamisele eeloleval talvel. Et seda ära hoida, kavatakse suuremat hulka loomasööta sisse tuua välis- turult. Tänavuste taliviljaoraste seisukord aga on hea ja põllumees näeb ette tuleval aastal eriti head viljasaaki.

*

28. septembril astus kokku Tallinnas ka värskeltvalitud põllutöökoja, kus kogu riigist kokku tulnud põllumeeste saadikud arutasid oma päevaprobleeme ning püstitasid 17 nõudmist eesti põllumehe olukorra parandamiseks. Nende hulgas olulisteks on põllutööliste kaadri soetamine, põllutööliste kindlustamine vanaduse ja töövõimetuse vastu, maaelu kultuurilisemaks muutmine, tulekindla ehitusmaterjali käsitlemine maal j. n. e.

Põllutöökoja on ainult üks lüli üldises kodade süsteemis, mis Eestis praegu teostamisel.

26. septembril astus kokku Tallinnas üleriiklik kalameeste esindus — kalanduskoda, töökoosolekuid on pidanud ka samadel alustel valitud ühistegevuskoda ja põllutööliste ning väikemaapidajate koda, ning 25.—28. septembrini toimusid ka tööliskoja valimised, kuhu üle riigi valiti 30 liiget ja 15 kandidaati. Tööliskoja valijaid oli kokku 496 isikut ja nendest võttis valimistest osa 85 prots.

*

Kogu Eesti töötav rahvastik töötas tänavu tööde hooajal ülima pingega. Põllutööliste puuduliku saadavuse tõttu tuli talupidajate perekonnaliikmeil rakendada töösse vahest tõhusamalt, kui kunagi varem. Ehitustööstuse eriti elava hooaja tõttu oli tunda puudust kogunud oskustöölisist sel alal. Ka töötleva tööstuse tegevus s. a. on olnud väga aktiivne. Ühes töömahu laienemisega tõusis suurja kesktööstustööliste palga üldsumma (arvestamata ehitustööstust) k. a. I poolaastal umb. 12,3 milj. kroonile. See ületab l. a. samal ajal makstud palga üldsumma umb. 2,2 milj. krooniga või 20 prots. ja ületab koguni majanduskriisieelsel kõrgkonjunkturiaastal (1929. a.) makstud palga üldsumma ligi 15 prots. võrra. See on võimaldunud peamiselt suurema tasuvuse tõttu ettevõt- teis.

Meeste töötasu on tänavu paranenud kuni 10 prots.; teenistuse liikumine ettevõtete suuruse ja tööliste soo järele on olnud oluliselt lahkuminev. Erinev teenistuse kujunemine on seletatav peamiselt tööliste palgavõitlusega. Teatavasti on palgavõitlus ka streikide abil või ilma rakendatav paremini seal, kus töölisel on organiseeritud paremini. Tegelikult just suur-tööstuses ongi leidnud viimasel ajal aset suurema ulatusega töötülid palga kõrgendamise nõudmisega ja suuremad streigid, mille tagajärjel on parandatud ka tööliste palgaolusid. Vähemorganiseeritud väike- ja kesktööstuses aga on palgad veel visad tõusma.

*

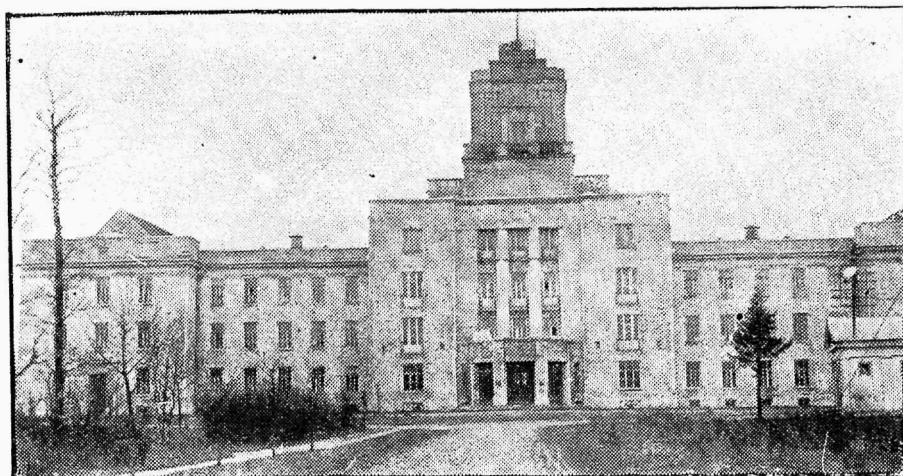
Eestisse asutatakse Euroopa suurim rebasekasvatuse. Põllutööminister andis loa 850 hõbe- ja sinirebase sisseveoks Norrast — uue, moodsaima ja suurima rebasekasvatuse asutamiseks Keila lähedale Karjakülasse. Algatuse eesotsas seisab Norra rahamees Mohn, kes omab oma kodumaal suurima rebastefarmi ja selle kõrval veel ka suured õlilaevad ja tuntud laevaäri. Rebasefarmi jaoks osteti Keilas 2 normaaltalu, kokku 70 hektari maad. 850 sissetoodavat rebast on ainult suguloomad, kuna pärastpoole loomade arv muidugi tõuseb vähemalt kahekordseks. Isand Mohn oma rebastefarmi Norras ei likvideeri ega too seda ka siia üle, vaid toodavad loomad on väljavalitud eksemplarid, mis suures enamikus ostetakse kokku Norra parimatest sugulavatest. Uus rebasekasvatuse kutsutakse ellu eeldustel, et Eesti on kliimalt ja teistelt rebaste elutingimustelt soodsamaimaid maid Euroopas rebaste kasvatamiseks. Ka loomade söötmine ja tööhõudude palgad tulevad Eestis odavamad kui kuski mujal. Farmi hakkavad juhtima 4 norralast-spetsi, kellele lisaks palgatakse 20 eesti tööhõudu. Rebase söötmiseks kasutatakse tapamajade jätmeid.

Toodavatest loomadest on 450 hõbe- ja 400 sinirebast. Viimaseid seni Eestis pole kasvatatud üldse. Farmi kaasomanikuks on ka üks tuntud Tallinna advokaate.

Praegu on Eestis rebastefarmides ümmarguselt 3000 looma, kuna läinud aastal oli neid ainult 2000. Nüüd suureneb nende arv 3850-le. Rootsist maksetakse praegu ühest elusast hõberebasest 750 ja sinirebasest 350 rootsi krooni. (Rootsi kroon on peaaegu võrdne Eesti kroonile).

*

Vastlõppenud s. a. turismihooaja kohta Eestis on selgunud, et Eestit suve jooksul on külastanud 117.746 välis- turisti, seega kaugelt enam kui eelmistel aastal. Lõvioosa sellest arvust langeb Lätile, kust üle piiri on isikutunnistusega käinud Eestis ligi 90.000 isikut (38.000 rohkem, kui

Tallinna Tehnikainstituudi hoone.

Endine Vene-Balti tehase peahoone, mis nüüd on rakendatud teaduse teenistusse.

mullu). Arvuliselt järgneb Lätile Soome (10.000), Rootsi (4542) ja Saksamaa (3819).

Hooaja jooksul on Tallinna sadamat külastanud 11 turistidelaeva 4852 isikuga. Samuti kasvas ka võõraste arv eesti supelasutustes. Kokku oli neid 4 suuremas kuurordis 4837 isikut, möödunud aastal aga umbes 1,5 tuhande võrra vähem. Esirinnas võõraste pooldest on Pärnu, kus neid tänavu oli 2547.

Turismi Keskkorralduse umbkaudses arvestuses on välismaalased Eestisse tänavu toonud sisse umbes 3 miljonit krooni välisvaluutat. Kui sellest maha arvata summa, mis Eesti inimesed „ära raiskasid“ välismaal, siis peaks tänavune turismi-bilanss rahaliselt lõppema umb. 1 milj. krooniga Eesti kasuks.

Olgu tähendatud, et Eestist käis inimesi tänavu välismaal kokku 87.397, neist isikutunnistusega Lätis 73.399 ja Soomes 7392.

Turismi Keskkorraldus on laiali saatnud tänavu 60.000 Eestit tutvustavat brošüüri. Peab tunnistama, et see arv on veel häbi-väärselt väike.

*

20. septembril pidas Eesti Lauljate Liidu nõukogu oma koosoleku järgmise XI üldlaulupeo küsimuste selgitamiseks. Segakooride kavasse võeti laulud: 1. J. Aavik: „Noorte laul“, 2. E. Aav: „Hommik“, 3. M. Härma: „Lauliku lapseõli“, 4. A. Kapp: „Me armastame seda maad“, 5. M. Lüdigi: „Ühest vaiksest, pühast hiiest“, 6. M. Lüdigi: „Põlismetsa järv“, 7. V. Nerep: „Kuku sa kägu“, 8. E. Oja: „Kangakudumise laul“, 9. R. Päts: „Pulmalaul“, 11. M. Saar: „Põhjaviim“, 12. R. Tobias: „Eks teie tea“, 13. A. Läte: „Laul rõõmule“, 14. K. Türrpu: „Priiuse hommikul“, 15. T. Vettik: „Su

Põhjamaa päikese kullast“ ja 16. E. Võrk: „Helise, helise ilma“. Lisaks mainituile võetakse kavasse vana traditsiooni kohaselt üks läti ja soome laul. Nende suhtes oodatakse ettepanekuid naabritelt. Lisalauludena otsustati võtta kavasse: M. Härma: „Veel kaitse kange Kalev“ ja „Tuljak“, M. Lüdigi: „Koit“ ja K. Türrpu: „Lahkumise laul“.

Naiskooride kavasse võeti: J. Aavik: „Koots-kull“, G. Ernesaks: „Noor kevad“, E. Oja: „Vares vaga linnukene“ ja T. Vettik: „Mu sünnimaa“. Laulupeo noodiraamat on praegu trükkis ja ilmub novembri algul, mil avatakse ka laulupeole registreerimine. Laulupeole otsustati valida kuus üldjuhti: J. Aavik, J. Simm, V. Nerep, T. Vettik, E. Aav ja R. Kull.

*

Need, kes kunagi viibinud Tallinnas „Estonia“ teatrimajas, on võinud imestada, et selles Eesti suurimas rahvamajas, tema muudele mõnusustele vaatamata, puudub ajakohane suurem pidusaal. Nüüd, 8. septembril teatri-osaühisuse nõukogu võttis vastu projekti, mille järele teatrimajale suveaia-poolsesse külge ehitatakse juure uus „valge saali“ pikkune, aga sellest laiem pidusaal, mis läheb maksma 30.000 krooni. Selle täiendusega võidab „Estonia“ tunduvalt. Töödega loodetakse lõpule jõuda hiljemalt jõuluks.

*

Eesti tuntuim, 85-liikmeline segakoor „Raudam“ käis 5.—10. septembrini jälle oma järjekordsel kontsertreisil naaberriikides, seekord Lätis ja Leedus. Koori esinemised leidsid naabrite juures tormilise poolehoiu. „Raudami“ kontserte levitati ka Läti ning Leedu ringhäälinguis.

Selliste külastusretkete tähtsus seisab mitte üksnes heanaaberlike suhete süvendamises lätlaste ja leedulastega, vaid, nagu oli ilmenud nimelt sellel „Raudami“ reisel, — nad osutuvad tarvilikuks ning naudingu- liseks küllakostiks ka väliseestlastele teistes Balti riikides.

*

Praegu kehtiv soodustatud ja maksuvaba kord perekonnanimede eestistamisel on maksev kuni 1. jaanuarini 1937. Kogu nimede eestistamise aktsiooni kestel oma nimed eestistama isikute arv ulatub 85.000-ni, 21 protsenti võõrapäras- test nimedest on juba eestis- tatud.

Paariskümnes vallas pole enam ühelgi eestlasel võõrapäras nime. Nimede eestista- mine näib kasvavat, nagu veerev lumepall. Oleks raske tuua põhjendusi võõrapärase perekonnanime kandmiseks eestlasel. See- päras- t ongi see küsimus omandanud nii laiaulatusliku liikumise iseloomu.

*

Alates 1. oktoobrist, hakkas kehtima Ees- tis uus pensioniseadus, mis haarab riigiteenijaid, õpetajaid ja teenijaid nii ava- likkudes kui ka erakoolides, riigitöölisi, omavalitsuse teenijaid ja teisi avalikõigusli- ke asutuste ja ettevõtete teenijaid. Uute pensioniõiguslikena kuuluvad seaduse alla: õigustega eraõppeasutuste teenijad, omava- litsuste liitude teenijad, kutsekodade, haige- kassade, kindlustusühingute ja mitmesugus- te sihtasutuste teenijad. Pensioniseaduse ala kuuluvate isikute ringkonna laiendamises seisab uue pensioniseaduse üks olulisemaid uuendusi.

*

Siseminister sisekaitseülema ülesannetes tagandas 22. septembril töölisühin- gute keskliidu juhatusse, keda süüdistatakse ühisväerindliku suuna võtmi- ses, suulise propoganda tegemises, salajases poliitilises tegevuses ja ringkirjade avalda- mises, milles toodud valetateid ametisikute kohta. Välismõjutustele allunud juhatusliik- mete asemele, kuni valimisteni keskliidu põhikirjas ettenähtud korras, nimetati kesk- liidu uueks esimeheks vabaharidusnõunik K. Kadak ja kolm uut juhatusliiget.

*

Hiljuti esitas ülikooli valitsus — rektor prof. J. Köpp ja prorektorid H. Kruus ning H. Perlitz — ülikooli nõu- kogule lahkumispalve. Lahkumise põhjuseks oli ülikooli seaduse muutmine ja hiljutine majandusdirektori ametisemäära- mine vab. valitsuse poolt, kuna ülikooli poolt esitatud majandusministri kandidaate ei kinnitatud. Ülikooli valitsus leidis, et male on majandusdirektori määramine

umbusalduse avaldamine, kuna ülikooli poolt esitatud kandidaadid on jäetud täiesti, kõrvale ja määratud on kohale hoopis uus ja võõras inimene. (Majandusdirektoriks määrati majandusteadlane Ed. Veldemann, kes oli enne ametis riigikontrollis).

Ülikooli nõukogu ei võtnud otsekohe palvet vastu, vaid, tunnistades end solidaar- seks palve esitanutega, saatis delegatsiooni riigivanema ja haridusministri juure.

Selle tagajärjel sõitis haridusminister kol. Jaakson isiklikult Tartu asja lahendamaks, kuid sellel ei olnud tulemusi — ülikooli valitsus jäi lahkumispalve juure.

Oma koosolekul 6. oktoobril otsustas aga ülikooli nõukogu rektori ja prorektorite lahkumispalvet mitte vastu võtta, lugedes lahkumise põhjuseid mitte mõjuvateks, ku- na haridusministri seletustest oli selgunud, et ülikooli valitsusele ei ole tahetud umb- usaldust avaldada. Ministri seletusega loeti arusaamatused selgitatuteks.

Tekkinud olukorda arutasid ka üliõpila- sed oma edustuses, kus see tekitas rohkesti elevust.

*

15. septembril avati riigivanema poolt Koplis uus eesti kõrgem õppeasutus — Tallinna tehnikainstituut. Teh- nikainstituudi rektoriks määrati prof. P. Kogerman. Teatavasti loodi peale Tal- linna vana tehnikumi likvideerimist teh- nikaharu Tartu ülikooli juure. Kuid sellega ei olnud tehnikaprobleem veel lahendatud. Lahenduse andis Eesti Vabariigi Tallinna Tehnikainstituudi avamine. Riigivanema poolt kinnitati ametisse 12 õppejõudu. Sis- seastujaid oli õige palju ning nende hari- dustase oli väga kõrge, nagu selgus võist- luseksamitel.

Tehnikainstituut sai omale sobivad ruu- mid endises Kopli laevatehases administrat- siooni hoones.

*

Riigivanema otsusega nimetati senine Pa- riisi saatkonna nõunik Oskar Öpik erakor- raliseks saadikuks ja täisvoliliseks mi- nistriks Kaunasesse, arvates 1. oktoob- rist s. a.

*

5. septembril pühitses oma 65. sünni- päeva praegune Eesti välisminister ja kaua- aegne riigitegelane dr. Fr. Karl Akele. Kro- noloogilises järjekorras on juubilari kui riigimehe elukäik olnud järgmine: 1922. a. ta määrati saadikuks Helsingi, oli välisminis- ter K. Pätsi kabinetis 1923—24; riigivanem 1924; välisminister J. Teemandi kabinetis 1926—27; saadik Stokholmis 1928—34; saa- dik Berliinis 1934—36 ja uuesti välisminis- ter 2. juunist 1936. a.

T.

Koosvõlbimine Kaunase Eesti Seltsis kolme Balti riigi sõprusühingu kongressi puhul (v. lhk. 298).

Istuvad (vasakult): dir. A. Kask, kirjanik Hubel-Metsanurk, keskel seltsi esimees Joh. Holmann, prof. A. Piip ja kindral Lossmann.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Bostoni eestlased.

Bostoni Eesti Seltsi sünnipäev. — Eestlased omavahel. — Merimehest leiduriks.

Kevadel asutatud noor B. E. Selts, vaatamata „Uue Ilma“ ja Ameerika eesti tööliisklubide vaenulikkusele, on teinud otse imestusväärseid edusamme siinsete eestlaste organiseerimises ja üksmeele loomises. Silmas pidades, et suurem hulk Bostoni ja selle ümbruskonna eestlasi elab laiali mitmekümnete miilide kaugusel, siis seda enam peab kriipsutama alla tõsist tahet ja armastust, millega suhtutakse vastastikusse läbikäimise ja seltsi elusse.

Juba mõne kuu eest käisid B. E. Seltsi juhatusel tõsised nõupidamised, suve jooksul korraldada üht suurejoonelist suvepidu, millest osa võtma otsustati paluda isegi New Yorgi ja teiste linnade eestlasi. Endastmõistetavalt nõudis nii suure kavatsuse teostamine seltsi juhatuselt tubli tüki tööd, kuid esmajoones siiski kõikide piduliste üksmeelt ja ühtehoidmist, kellest enamik on seotud oma töö ja teenistusega, nii et aega palju muiks asjaks ei jätkegi. Kas ei kinnita see veelgi enam eestlaste enese- ja rahvastunnet ning kas ei vääri tõsist hindamist, kui inimesed, kes vaevalt lõpetanud väsitava nädalatöö, asuvad teele, kes autodega, kes rongiga, ja kihutavad öö läbi 250—350 miili maha, et aga jõuda ühisele eestlaste suurpäevale Bostoni! Suur oli meie üllatus ja rõõm, kui

pidupäeva hommikuks oli kaugelt külalisi saabunud tublisti üle 30-ne, kes vaatamata väsitavale reisile ja uneta ööle endiga töid kaasa kirjeldamatu eelvuse ja ülevoolavalt lõbusa meeoleolu.

Nagu vanemad siinsed eestlased kinnitada võivad, olnud möödunud suvepidu suuremaid ja enneolematumaid, mis kunagi Bostoni eestlaste keskel aset leidnud. B. E. Seltsi juhatusel, kes energiliselt on tegutsenud seltsi asutamisest saadik, on kindel kavatsus ka edaspidi sellesarnaseid ja veelgi laema ulatusega „Eesti Päevi“ korraldada.

Bostoni eestlased on püüdnud juba varemategi aegadel endid seltside ümber koondada. On asutatud terve rida mitmesuguseid seltsi ja ühinguid, kuid vägisi sissetoodud eestlusele vaenuliku poliitika tõttu, mille eesotsas seisis alati kommunistlik häälekandja „Uus Ilm“, on need kõik üksteise järele läinud hingusele. Ainast neist seni püsima jäänut B. E. Tööliisklubi oma hädavaevu 6-inimeselise liikmeskonnaga ootab peagi eelmiste paratamatut saatust. „Uus Ilm“, kes kuidagi leppida ei saa rahvuslikult mõttevate eestlaste koondamisega, on püüdnud igapidi lõhkuda ja hävitada B. E. Seltsi, kuid selle tulemused on annud sootü vastupidiseid tagajärgi: on õhutanud seltsi tegelasi veelgi suuremale tegevusele ja ühtehoidmisele.

Vaatamata eelpoolmainitud asjaoludele, kus iga hinna eest püüti tõmmata

Bostoni eestlased väljasõidul mere-
randa 1936. a. suvel.

kaasa rahulikke Bostoni eestlasi „uue maailmakorra loomise“ poliitikale, on need sellele vaatamata jäänud ikkagi tõsisteks eestlasteks. Mitte ükski seltsi elus, vaid ka omavahelises läbikäimises valitseb siinsete eestlaste keskel sõbralik läbisaamine ja tihe ühendus. Nii tehakse vastastiku-seid külastusi, peetakse ühiselt sünnipäevi, korraldatakse piknikke ja palavatel suvepäevadel nädalalõpu-väljasõite lähematesse kui ka kaugematesse mererandadesse, kus kuumal liival lebedes või jälle jahedates voogudes keha karastades veedetakse mõnusalt terved päevad. Sellised väljasõidud kujunevad enamasti üllõbusateks ja huumorikäiklasteks, kuid ei puudu ka tõsisemad mõttemõlgutused. Räägitakse kodumaast ja selle kürest arengust, otsitakse sealt ühiseid tuttavaid, sõpru või sugulasigi, tuletatakse meele noorusaega, siblides lapsepõlve mälestustes, ja lõppeks pajatatakse hädaohtlikkudest merereisidest ning seiklustest, või jälle 1938.

New Yorgi, Philadelphia ja Bostoni eestlased lõunatamas Sundbachi maja aias Bostoni Eesti Seltsi suvepeo eelpäeval.

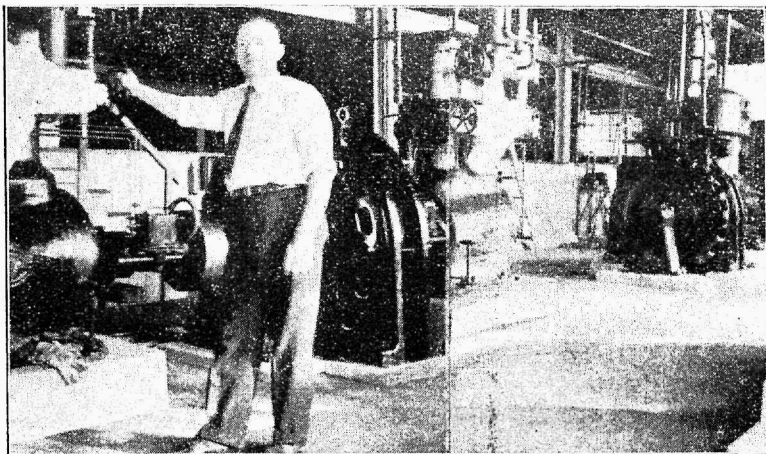
a. Eesti üldlaulupeole sõidu kavatsustest. Viimane kõneaine leiab üldiselt õige elavat huvi ja seda kiisimust arutatakse nii mõnedki korrad päris üksikasjalikult. Kellegi jõukamal bostonlasel on kindel plaan koguni mootorpaadiga üle ookeani tossutada, et jälle omaette rekordi püstitada. Mehel olevat isegi paat juba valmis vaadatud, mille pikkus 72 jalga ja, kui aga leidub mõtteosalisi, kes teatud osamaktsuga nõus hakkama osanikuks, võivad kodumaalased eeltuleval laulupeol tervitada Tallinna sadamas tosina ümber vahvaid Ameerika onusid . . .

Enamik Bostoni eestlastest, kes elanud Ameerikas 20—30 a., on jõudnud tubli töö ja hoolsusega võrdlemisi heale järjele. Omatakse ilusaid, maitsekalt kaunistatud kodusid, paljud omavad koguni kinnimaksud maju ja farme. On ka neid, kes endid mitme maja omanikuks võivad nimetada.

Eestlane kui muumaaalastest enam eelistatud tööjõud ehk spetsialist on alati kindlustatud püsiva teenistuse ja korraliku sissetulekuga, isegi majanduskriisi raskustest on ikka kuidagi üle saadud.

Erilist tähelepanu eestlase agarusest pälvib täie õigusega vanema bostonlase Carl Sundbachi väärtuslik leiutis. C. Sundbach, kes sündinud 1888. a. Virumaal, Vihula vallas, ja merimehena Ameerika Ühendriikidesse rännanud 1909. a., on aastate töö tulemusena teinud suure majandusliku tähtsusega leiutise kalakülmetuse alal. Töötades mitmesugustes külmetustes 1914. a. alates ning sooritades 1921. a. I-se klassi masinainseneri eksami, on hra Sundbach'il kogemuste ja tähelepanekute varal läinud korda konstrueerida täiesti omapärast ja uut tüüpi külmutuseaparaati. Rockefelleri stipendiaadina Bostonis viibinud Tartu Ülikooli Tervishoiuinstituudi vanemal assistendil dr. med. M. Kask'il kui ka nende ridade kirjutajal oli võimalus lähemalt tutvuneda nimetatud külmutussisseseadega, milline tarvitusel Mas-

Carl Sundbach
Massachusetts'i
Fish, Ice and Cold
Storage Co. ma-
sinaruumis tööta-
mas.

Siin on tarvitusel C.
Sundbachi poolt
leiutatud külmutus-
seaded.

sachusetts'i Fish, Ice and Cold Storage Co.-s ja on töötanud suurima eduga juba ligemal paar aastat.

Kui tähtsa leiutisega on nupukas mees hakkama saanud, seda tõendavad järgmised andmed.

Samal ajal, kui teised külmutuse kompaniid tarvitavad 25 tonni kala külmutamiseks kolm ööd-päeva, tehakse Sundbach'i seadeldisega sama töö 24 tunniga. Mitte ükski toodangus, vaid ka kvaliteedi headuses on uue leiutise omadused võistlematud. Nii on annud hiljuti toimunud üle-ameerikalise toiduainete ühiskauphuse „Atlantic & Pacific“ laboratooriumi uuringute tulemused kõige parema kiituse Sundbach'i külmutatud kala ennesaavutamatu väärtuse ja headuse kohta.

Et ülalkirjeldatud külmutusseadeldisel võiks olla ka suur tähtsus Eesti kalanduses, otsustati Bostoni Eesti Seltsi juhatuse poolt saata vastav ettepanek majandusministeeriumile, mis ka B. E. Seltsi suvepeo koosolekul ühel hädal heaks kiideti ja koosviibijate allkirjadega ministeeriumile ära saadeti.

Bostonis, 10. sept. 1936.

Ludvig Juht.

„Uus Kodu“ Sao Paulos pühitses 8. aastapäeva. Mälestati esimest peasekretäri Aug. Uinti.

Lanapäeval, 15. augustil s. a. pühitses Sao Paulo Eesti Selts „Uus Kodu“ oma 8. aastapäeva. Selts loodi 13. augustil 1928. aastal. Aastapäeva puhuks lasi seltsi juhatust seltsimaja tänavapoolse fassaadi remonteerida, ukсед ja aknad värvida, akendele uued klaasid ette panna ja seinad lubjata. Praegu näeb seltsimaja nägus ja puhas. Ka seltsi juhatustoale tehti täielik remont.

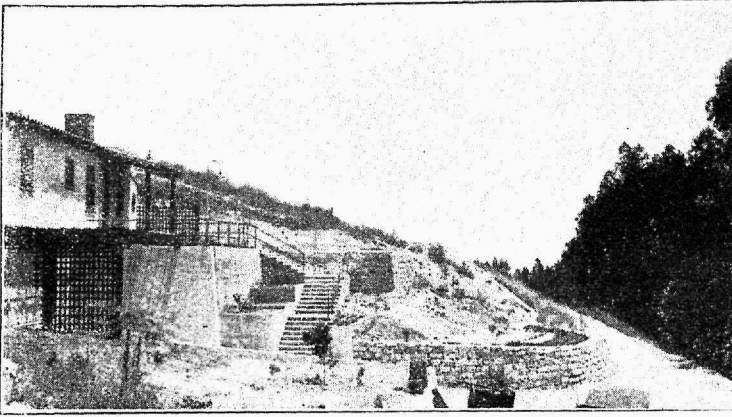
Aastapäeva puhul oli seltsi saal tulvil eestlastest. Külalistena olid ilmunud Baltimaade Sõprusühingu esimees dr. Synesio Rangel Pestana, Läti Konsulaadi sekretär Nikolai Osolinš j. t. Ka Eesti konsul Sao Paulos hra Finn B. Arnesen ühes abikaasaga oli kohal. Aastapäeva mälestusaktus algas hra A. Auri kõnega. Sellele järgnes seltsi asutaja liikme August Uinti mälestamiseks Ed. Tambergi kõne, mille lõpul Ed. Tamberg avas August Uinti portree, mis seltsi ruumidesse üles oli paigutatud, kus ripuvad ka riigivanema Konstantin Pätsi ja kindral Laidoneri pildid. August Uinti suri 1935. a., olles seltsi lüge ja seltsi asutaja; ta valiti peasekretäriks seltsi esimesse juhatusse. Jiiri Viinamägi laulis August Uinti mälestuseks „Ligemal Jumal sul“, mida kuulati püsti seistes. Selle mälestusaktuse lõpul tänas pr. Uinti seltsi juhatust, külalisi ja kõiki aktusest osavõtjaid austuse eest, mis tema mehele üles näidatud. August Uinti abikaasa on brasiillane.

Seejärele esines pikema kõnega Jiiri Viinamägi, mainides kiitvalt eesti seltsi Sao Paulos. Seltsi laulukoor laulis Jiiri Viinamäe juhatusel eesti laule ja Jiiri Viinamägi ise laulis mõned soolod klaveri saatel.

Lõpuks tänas seltsi esimees Paul Veltson kõiki kokkutulnuid, eriti külalisi, hra S. Pestanat, lahkett Brasiilia valitsust ja rahvast, et meie eesti selts võib sünn elada ja kosuda. Sellele järgnes tants jazz-orkestri saatel, mis kestis hommikuni.

*

Ajakiri „Meie Kodu“ pidi ilmuma ka aastapäevaks. Konsul F. B. Arnesen oli lubanud ühekordset toetust 150 milreisi, kuid viimasel silmapilgul ütles sellest ära. See pani trükkija Ed. Tambergi kõhklema ja nü jäigi ajakiri ilmunuta. Arvatavasti ilmub järgmine number jõuluks.

Los Angelese rikkaima eestlase Ch. Jansoni uus elumaja mäe külje sees.

Allikorrall on 2 auturuumi, kelder, dushiruum. Teisel korral, kuhu viivad terrassidelt trepid, asuvad eluruumid. Jiluaed maja ümber on alles korraldamata.

Ajakirjal oli umbes 900 milreisi võlgu Methodistide trüükikojale. Nüüd on osa võlga tasutud ja võlga järel vaid veel 200 ml. Suur osa võlga tasuti sellega, et trüükitähed anti tina raha eest Methodistide trüükikojale. Tähed olid vanad ja vähe kõlbulikud.

*

Ilmad Sao Paulos ja üldse Brasiilias, ajalehtede järele, on külmad. Porto Alegres näitas kraadiklaas 3 pügalat alla nulli. Sao Paulos näitas kraadiklaas +6 C. järele toas. Kuid linnast väljas, maal lage-datel kohtadel ja kõrgustikudel näitas termomeeter null kraadi ja isegi alla selle.

Inimesed käivad külmetanud nägudega, sajab vihma, on nüske ja külm ühtlasi. Külmalaine kestab juba 2—3 nädalat. See on Brasiilia talv, sel ajal, kui kodumaal on suvi.

A. A.

Kalifornia eestlaste elust.

Majanduslikud edusammud. — 600.000 apelsini päevas eestlaste farmis.

L-Kalifornia Eesti Seltsi tegelased on käesoleval aastal eriti seotud olnud oma isikliku tööga, mispärast selts ei ole juba üle aasta pidanud koosolekuid ega koosviibimisi. Seltsi esimeheks on ikka hra Charles Kodil, kes sel aastal sai tütre isaks, mis osaliselt nõudis ka tema vaba aja perekonna heaks. Ta on ühtlasi siin ainuke eestlane, kelle pere on suurenenud. Teatavasti abiellus hra Kodil m. a. eestlannaga ja ta tütar Gloria on juba 4 kuud vana.

Teine tuntud eestlane Aug. Morse kavatses möödunud suvel Eestit külastada, kuid ta äri pidas teda siin kinni, sest sel aastal oli jälle Lõuna-Kalifornias hea maa ja kinnisvara müügi hooaeg ja see on tema teenistus. Kuid tuleval suvel hra Morse kavatses kindlasti kodumaad külastada.

Lõuna-Kalifornia eesti suurüriees Charles Janson töötab oma perekonna-

ga edukalt oma puuviljaistandustes ja kauplustes. Möödunud aastal ta ostis maad juurde, mida töötas ümber ja kujundas puuviljaistanduseks. Sinna ta ehitas ka uue elumaja, kus kütmine, valgustus ja keetmine toimub elektriga.

Hra Janson ning tema hiljuti Eestist sinna sõitnud naisevend August Janson veavad suurte veoautodega puuvilja istandustest linna oma müügikohtadesse. Iga päev nad müüvad üksi apelsine üle 2000 kasti, milles üle 600.000 apelsini.

Pr. Jansoni õde Martha, kes alles möödunud aastal Kaliforniasse sõitis, abiellus 2. mail tubli ameeriklasega Barker'iga, asudes elama San Fernandosse.

Kuna Jansonite perekond on tuntud oma külalislahkusega, eriti eestlaste vastu, siis viibib neil sageli külalisi teistest osariikidest. Sel kevadel käis Kanadast neid külastamas väliseestlane pr. Sestrap ja hiljuti viibis neil külaskäigul prl. A. Ives, samuti Kanadast.

Käesolev suvi oli Kalifornias eriti ilus, kuna teistes osariikides valitsesid põud ja loodusekatastroofid. Suvel olid Kalifornias mõned õige kuumad päevad, mil kraadiklaas näitas Celsiuse järele 48 pügalat ja rohkemgi. Kuid ööd olid vilud.

Kalifornia eestlased elavad endiselt hästi, pole oma perest kaotanud ühtegi liiget ja tööd ning leiba on kõigil.

Kolme Balti sõprusühingu kongress Kaunases.

Möödunud laupäeval korraldasid Välis-Eesti Ühing ja Eesti-Leedu ning Eesti-Läti sõprusühingud ekskursiooni Kaunasesse, kus peeti kolme Balti sõprusühingu kongress. Eesti delegatsiooni olid Balti jaamas saatmas Leedu kohalik saadik B. Dailide ja Välis-Eesti Ühingu tegelased eesotsas Ühingu esimehega notar J. Kristelsteiniga. Kolme riigi raudteevalitsused olid võimaldanud eks-

kursioonile õige suure hinnaalanduse, mille tõttu sõit oli äärmiselt odav.

Kaunase jaama jõuti pühapäeva hommikul, kus meie delegatsiooni tervitasid Kaunase Eesti saatkonna sekretär *Malberg*, Kaunase Eesti Seltsi esimees *Joh. Holmann*, seltsi juhatusliikmed, Leedu ja Läti delegatsiooni liikmed ja Leedu seltskondlikud organisatsioonid. Kaunase Eesti Seltsi juhataste korraldusel pakuti saabunud külalistele jaama paraad-ruumides hommikueinet. Siis asuti ühes leedulaste ja lätlastega autobusse ning tehti ringsõit Niemeni kallastel, mägedes ja linnas. See sõit kujunes õige huvitavaks, sest ilus sügispäev pakkus silmale meeldivat loodusihu. Ka jättis Kaunase uuslinn laiade asfalttänavatega ning moodsate ehitustega kauni ja puhta mulje. Peab eriti rõhutama leedulaste külalislahkust ning sõbralikku hoolitsemist.

Pühapäeval kell 3 p. l. oli kongressi avamine, kus tervitasid Eesti-Leedu ja Eesti-Läti ühingu nimel prof. *A. Piip*, Eesti Kirjanikkude Liidu nimel *Ed. Hubel*, Välis-Eesti Ühingu nimel *A. Aulik* ja ühistegeliste organisatsioonide nimel *A. Kask*. Kongressi juhataja, Kaunase ülemlinnapea *Merkys*, luges ette meie välisministri telegrammi, mis tekitas suuri kiiduavaldusi. Siis siirduti tundmata sõduri hauale, kus kongressi nimel prof. *Piip* asetaskolme rahvuslipuga pärja. Eesti delegatsiooni nimel asetasiid pärja kindr. *Lossmann* ja *A. Kask*.

Kaunase Eesti Selts oli delegatsioonile korraldanud „Pažanga“ ruumides kellav-tee. See teelaud kujunes väga meeleolurikkaks koosviibimiseks, vastastikuste tervituskõnedega ning eesti rahvalauludega. Sooje tervitussõnu Kaunase eestlaste poolt ütles Kaunase Eesti Seltsi esimees *Joh. Holmann*, millele vastasiid prof. *A. Piip* ja *A. Aulik*. Kõnedes kriipsutati eriti alla väliseestlaste ja nende järeltulijate truuksjäämise vajadust oma kodumaale ja eesti rahvuslikule kultuurile. Sealt mindi sõprusühingute poolt korraldatud banketile, kus sõlmiti ja uuendati tutvusi kokkutulnud sõprusriikide esindajate vahel.

Esmaspäeval jätkus kongress prof. *Tarveli* referaadiga „Kolme Balti riigi kultuurpoliitilisi orientatsioon“ ning teiste esindajate referaatidega. Kongressi lõpuks võeti vastu resolutsioon, milles konstateeriti kolme Balti riigi m. a. arenenud koostööd ning otsustati seda läbikäimist ka tulevikus täie innuga arendada. Ohtul võttis delegatsiooni vastu kohalik Läti saadik ning järgmisel päeval ahustati tagasisõitu.

Ei saa siin jätta märkimata seda suurt tähelepanu ja hoolt, mida osutasid eriti Kaunase eestlased kodumaalt saabunuile

ning seda tähtsust, mis peitub külaskäikudes väliseestlastele, äratades kirjeldamata võimsusega nende rahvuslikke tundeid ja ühtekuuluvuse teadmist.

A. A.—k.

Helsingi eestlaste talvise hooaja kavatsusi.

Haruldasel ilusa, sooja suve järele elame siin Soomes jälle sügise märkides, kus teatrid, ühingud ja seltsid oma tegevust suvise vaheaja järele jätkavad. Helsingi Eesti Selts pidas 27. septembril oma esimest sügiskoosolekut, millest kaunis rohkel arvul oli ilmunud liikmeid osa võtma. Koosolekul arutati tulevase hooaja kavatsusi ja otsustati, tegevuses peajasjalikult eelmiste aastate kogemusi ära kasutades, jätkata koosviibimisi, piduõhtuid, loenguid jne. Esimene piduõhtu on 24. oktoobril. Et spordiharrastust jälle elustada, hakkab varsti tööle spordiring, kus esialgul võimaljad hr. Kadaku juhatusel harjutustele asuvad. Seltsi liikmed on varematal aastatel tublisti sporti harrastanud. Hiljem asutasiid siinsed sportlased oma spordiseltsi „Maleva“, mis HES-i ruumides koos käis ja hästi energiliselt töötas. Sellele mõjus kaasa veel korteri kriis ja pealegi läksid mõned tüsedamatest meestest soomlaste spordiseltsidesse üle, kus olid paremad harjutamise ning võistlemise võimalused. Nüüd, kus spordikäsimus jälle päevakorras, loodame, et HES-i spordiringi tegevust siinsed eesti sportlased nõu ja jõuga toetavad. Samal koosolekul oli kõne ka laulukoori ellukutsumisest. Seltsil on kauemat aega olnud segakoor, mis oma pidukavas on omanud tähtsaima koha ja ka üldlaulupidudel on esinenud. Paaril viimasel aastal pole aga koor juhataja puudusel koos käia võinud. Kohe, kui uus juhataja leitakse, hakkab koor jälle tööle.

*

Kahe vennasrahva lähendamiseks, n. n. Soome-Eesti silla ehitamiseks, tehakse ka siinpool lahte sisukalt ja kärata tööd. Nende ühingute loetlemine, kes seda tööd praegu teevad, võiks pikale. Tahaksime ainult tähendada, et sinne ringhääling (Suomen Yleisradio) endiste aastate eeskujul on võtnud kavasse eesti keele õpetuse raadios. Õpetust annab magister *Kerttu Mustonen* igal esmaspäeval kell 19.15—19.35 Lahti ja Helsingi saatejaamade kaudu ja, nagu kuulda, on osavõtt elav. Ka eesti muusikat antakse mainitud saatejaamade kaudu kuulajakonnale ja kaunis tihti esinevad raadios Helsingit külastavad eesti kunstnikud. Hõimutöö tähtsamaid sündmusi on siin 17. oktoobril toimuv hõimupidu, mis oma mitmekesise kavaga töötab palju väärtuslikku.

A. N.

Mitmesugust.

V. Kargaja 50-aastane.

6. oktoobril k. a. sai Välis-Eesti Ühingu kauaaegne juhatusliige, Pikalaenu Panga direktor Viktor Kargaja 50-aastaseks.

Juubilar sündis 6. oktoobril 1886. a. Karula vallas Valgamaal, kus tema vanemad olid talupidajajaks. Lõpetades Tartu gümnaasiumi, õppis V. Kargaja Tartu ülikooli õigusteaduskonnas ja hiljem Moskva ülikoolis, mille lõpetas 1912. aastal.

Pärast ülikooli lõpetamist töötas V. Kargaja vandeadvokaadi abina ja ühtlasi ka prokuristina Tallinna Vastastikuses Krediid Ühisuses. Hiljem valiti ta Tallinna Krediid Panga juhatusse liikmeks, kust asus direktorina tööle Pikalaenu Panka.

Otsese kutsetegevuse kõrval on V. Kargaja elavalt võtnud osa seltskondlike organisatsioonide tegevusest ja töötanud kaasa ka paljudes suuremates majandusliikudes ettevõtetes.

Välis-Eesti liikumises on V. Kargajal hindamisväärsed teened. Olles Välis-Eesti Ühingu asutaja ning eluaegne liige, on V. Kargaja Välis-Eesti Ühingu asutamisest peale olnud juhatusse kirjatoimetajaks. Oma tasakaaluka iseloomuga ning suure huviga asja vastu on ta osutunud Välis-Eesti Ühingu tugevaks kandetalaks.

Välis-Eesti Ühingu juhatus ja kuukirja „Välis-Eesti“ toimetust soovib Viktor Kargajale raugemata jõudu ka edaspidiseks tööks.

Ühe kauge väliseestlase sünnipäev.

G. Kereman 55-aastane.

8. oktoobril s. a. pühitsetes oma 55. sünnipäeva Austraalias Queenslandis asuv Gustav Kereman, kes, välja arvatud lühem külastuskäik kodumaale mõni aasta tagasi, on vahetumalt 35 aastat viibinud Eestist eemal.

G. Kereman, kes Austraaliast saatnud oma kaastööd ka „Välis-Eesti“ veergudele, tunnustab oma kirjades, et kodumaalt hoiab teda eemal vaid nõrk tervislik olukord — tarvidus soojema kliima järele. Kodumaal olles tundis ta tervise halvenemist ja ei talu praegu ka Austraalia linnaõhku, vaid on sunnitud asuma maale.

Olles sündinud ja kasvanud Virumaal, siirdus G. Kereman 21-aastasena Narva ja sealt edasi Venemaale. Oma vaba aja leivateenistuse kõrval kasutas G. Kereman lugemiseks, pannes pearõhu loodusteadlikule kirjandusele. Suure loodussõbrana sünnipäevalaps suvatseb teha seda ka veel praegu. Ta teatab, et viimastel aegadel on temale palju rõõmu valmistanud ka kodumaa kirjanikud, kelle töödega tutvumine talle võimaldus V.-Eesti Ühingu kaudu. „Näen, et meil Eestis elab mehi veel, kelle meel pole murdunud, keda ei pääse juhtima väiklane omakasu,“ ütleb juubilar.

Põline Austraalia eestlane
Gustav Kereman.

„Minu põlevaimeks ihaks jääb, et meil Eestis ei tõuseks „seisusi“, ja et meie väike rahvas oleks kui üks mees.”

„Oma 35 aastat kestnud väliseestlase elus olen asunud ja töötanud paljudes riikides ja elanud mitmete eri rahvuste keskel, kuid keegi neist ei ole suutnud siduda mind enda külge, — nad kõik on võõrad meie eesti vaimule.”

Juubilar küll kandvat endaga alati tükkese kodumaa mulda, — aga soovime, et Austraalia päikesepaiste tema kord parandab niikaugele, et oma senistest vint-sutustest toibununa ta võib kord jäävaks tulla tagasi kodumaale. Et jääda paika-desse, mida ta oma kirjades meenutab noorusmälestustest: „kus ehani ma mängisin küll lille, rohuga, kus vanataat käe kõrval mind viis tuppa magama.”

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Sügisel sõiduhuooajal siirdusid, nagu tavaliselt, enamus väliseestlasi tagasi oma endistesse asukohtadesse, kuna kodumaa-le saabujaid oli võrdlemisi vähe.

23. septembril tuli Narva kaudu Nõukogude Venest Eestisse Kanada eestlane Martin Hinnober, kes 10 aasta eest oli Tallinnast matkanud Kanadasse metsatöödele ning sealt Nõukogude Venemaale, kus viletsad olud teda sundisid pöörduma tagasi kodumaale.

Septembri lõpul jõudis New Yorgist kodumaale hr. Rätsep, P.-Ameerikas tuntud maalikunstniku pr. Rätsepa mees.

Rootsi—Ameerika liini kaudu lahkusid Eestist 12. septembril pr. Erika Tiido-Johanson, kes siirdus Seattle'isse, pr. Amalie Jaago, pr. Natalie Martinoff kahe lapsega ja pr. Elisabeth Stristerman. Viimane sõitis New Yorgist edasi Montreali.

19. septembril sõitsid sama laevaliniga New Yorki prl. Marie Valvas, pr. Emmy Vals, prl. Johanna Kaarman, pr. Elvine Person oma tütreaga ja Edmund Jeeger. Nendega tegid sõidu kaasa kuni New Yorgini, et siis edasi sõita Floridasse: pr. Olga Wheeler, oma pojaga ja pr. Pelageja Forster kolme lapsega.

Sama laevaliniga lahkusid 26. septembril kodumaalt pr. Helene Neps, pr. Julie Mahlman, John Baltser, kelle sõidusiht oli New York, kuna edasi sõitsid — Kaliforniasse: prl. Hilda Meybaum, pr. Anny Steinberg-Remmel, pr. Helene Linzzy oma pojaga ja prl. Alice Koff. Cunard White Star Line'il sõitis 8. oktoobril Tallinnast New Yorki pr. Elsa Mets.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i laeva „Europaga“ siirdus New Yorki 9. oktoobril pr. Alice Imhof. Sama laevaliniga

saabusid 6. septembril pr. Julie Metzler ja 8. oktoobril Eesti peakonsuli k. t., Välis-Eesti Ühingu usaldusesindaja New Yorgis, Karl Kuusik.

Canadian Passific'i laevaga sõitsid 28. septembril üle Montreali Vancouver'i Ferdinand Johanson ja 6. oktoobril pr. Martha Lund. Sama laevaliniga olid sõitnud 1. sept. Montreali pr. Hilda Tõlpt oma tütreaga, ning 22. septembril prl-d. Anette ja Alma Lund.

Oktoobri keskel kavatakse kodumaale tulla Ameerika Eesti Liidu esimees ning seltskonnategelane Jiiri Annusson.

V.-E. Ühingu teateid.

Välis-Eesti Ühingu sügisene hooaeg algas 6. oktoobril omavahelise koosviibimisega Seltskondlikus Majas. Avasõna ütles ühingu juhatusliige Jaan Mölder, märkides, et Ühingu süvine tegevus on olnud kõigiti rahuldav ja et praegu on küümas ülemaailmse Välis-Eesti päeva pühitsemise ettevalmistustööd. Seda päeva kavatakse käesoleval aastal eriti suurejooneliselt pühitseda. Huvitava referaadiga esines koosviibimisel Ühingu abiesimees Eduard Riisman, teemal: Austraalia looma- ja lindude riigi iseäldustest. Kõne juures demonstreeriti hr. L. Eriksoni poolt saadetud heliplaate Austraalia lindude laulust, mida suure huviga kuulati. Samasuguse tähelepanu osaliseks said ka heliülesvõtted Eesti Vabariigi aastapäeva aktusest New Yorgi ringhäälingus. Koosviibimisele oli ilmunud rohkesti liikmeid ja nende külalisi.

Septembri lõpul käis Välis-Eesti Ühingu delegatsioon Ühingu esimehega eesotsas hr. riigivanema, pea-, hariduse- ja välisministri juures üle andmas Ühingu märgukirja, mis puudutas Läti eestlaste kooliolusid ning nende rasket seisukorda selles asjas. Märgukiri leidis lahket tähelepanu.

Välis-Eesti Ühingu korraldava toimikond koos Ühingu juhatusega on arutanud korduvalt ülemaailmse Välis-Eesti päeva pühitsemisega seotud küsimusi. Saadeti kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele ja ühingu usaldusesindajale vastavad ringkirjad ihes V.-E. päeva pühitsemise kavaga ning muu materjaliga. Teatavasti korraldab Välis-Eesti Ühingu Tallinnas V.-E. päeva eelõhtul, 27. novembril kella 8—10-ni aktuse ja muusikalisi ettekandeid raadioringhäälingus ning 28. novembril, Välis-Eesti päeval, traditsioonilise kontsert-balli „Kuld-Lõvi“ saalides. Pääsmed lastakse lähemal ajal müügil.

Fenno-Ugria koosolekust, kus arutati hõimupäeva pühitsemist, võttis osa Ühingu juhatusliige V. Kargaja.

Hõimupäeva pühitsetakse k. a. 17. oktoobril „Estonias“.

„Välis-Eesti“ toimetuse koosseisust lahkus ajapuuduse tõttu A. N i p p a k. Isiklik töökoormatus ei ole tal võimaldanud toimetuse tööle sel määral kaasa aidata, nagu ta ise seda oleks soovinud. Korraldavas toimkonnas ja „Välis-Eesti“ kaastöölisena püüab A. Nippak süüski kaasa töötada niipalju, kui aeg lubab.

Välis-Eesti Ühingu uueks liikmeks võeti vastu:

Kullasepp, Tõnis, notar, Pärnu.

Kursisedel.

Möödunud kuu tõi kursisedelis suuri muutusi, kuna kullaaluselt lahkus eesotsas Prantsusmaaga terve rida riikisid, kes senini veel olid püüdnud hoida oma rahakurssi endisel kõrgusel. See kursisedeli kõikumatus ei ole jõudnud veelgi lõpule, kuna tuleb ikka uusi ja uusi teateid rahaväringu ümberhindamistest. Ainult veel väheseid riike, eesotsas Saksamaaga, on jäänud endiselt kullaalusele.

Kursisedel 10. oktoobril oli järgmine:

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.68	„ 3.74
1 Kanada dollar	„ 3.57	„ 3.67
100 Prantsuse fr.	„ 17.10	„ 17.55
100 Saksa riigim.	„ 135.—	„ 138.50
1 Austraalia naelst.	„ 13.50	„ 14.70
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 68.—	„ 73.—
1 Belgia belga	„ 61.80	„ 63.30
1 Itaalia lire	„ 19.30	„ 19.80
1 Austria šilling	„ —	„ 70.40
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.72
1 Argentina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasiilia milreisi	„ 19.50	„ —

Heinaste eestlased külas-käigul Eestis.

Lisaks eelmistele Läti eestlastele, saabusid 1. oktoobril Pärnu kaudu 28 Heinaste eestlast kodumaale. Sadama jaamas võtsid neid vastu Välis-Eesti Ühingu esindajad ja Haridusliidu tegelane. Haridusliidu korraldusel paigutati neid öökorterrisse ning peale Tallinna vaatamisväärsustega tutvumist järgmisel päeval sõitsid nad Tartu, kus viibisid samuti ihe päeva, siirdudes siis tagasi Heinastesse. Ka see järjekordne Läti eestlaste külaskäik oli mõeldud sidemete värskendamiseks Eestiga ning kodumaa elu-ohu tundmaõppimiseks.

Lugejate kirjakast.

M. LEWET, RIO DE JANEIRO'st.

„Välis-Eesti“ 7. numbris s. a. ilmus Kanada suguvenna S. Kinna kiri eesti keeleuenduste asjus, millega ka meie, Brasiilia eestlased, oleme täiesti päri. Paljud meie siinsed perekonnad kurdavad, et ei saa enam aru eesti keele sõnadest ega oska enam kuidagi oma lastele õpetada eesti keelt. Sellepärast on uute sõnade seletused ajakirja veergudel väga tarvilised. Mis puutub proua, preili ja härra nimetusse, siis on see ka meie meelest üks halvemaid kadakasaksluse pärandusi. Mäletan, kui omal ajal „Peterburi Teataja“ tarvitas oma veergudel puhtas eesti keeles *i s a n d, e m a n d* ja *n e i u*. Aga Tallinna ja Tartu lehed hoidsid siis kangekaelselt kinni saksakeelsetest sõnadest. Nüü siis oleme meie, väliseestlased, alati olnud rohkem rahvuslased ja oma keele kaitsejad kui kodumaalased kõigi oma kirjatarkustega.

**„UUS EESTI“
ON PARIM AJALEHT**

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Toimetus: J. Jaik, Alfred Tam m ja B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eesti, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60.

Tallinnas, 12. oktoobril 1936.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1936.

*Õstke ainult kodumaa
kalasse ja botikuid
selle märgiga*

HOTELL „KULD LÕVI”

TALLINN, HARJU 40.

TELEFON 426-27. TELEGRAMMID: KULDLÕVI TALLINN. BOX 347

1935. a. täielikult ja ajanõuetele
vastavalt ümberehitatud, 100
tuba hinnaga 3–15 krooni.
Suuremad ja vähemad ruumid
koosviibimiseks.

Parim köök.

Lift – Garage.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.

Oma puksiirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

Tartu Telefonivabrik

A-s.

valmistab kodumaal iga
süsteemi

telefonikeskjaamu, telefo-
niaparaate ja muid tele-
fonitarbeid, samuti ka raa-
diovastuvõtu-aparaate ja
nende osi.

Tartu,
Puiestee, 9/11, telef. 2-34.

Nõudke ainult!

Tuntud

Kaubamärk

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL

seepi

**Kõrgemas headuses tua-
lettseep** vistrikute, tedretäh-
tede, päikese põlendiku ja üle-
liigse higistamise vastu.

**Teeb naha siledaks ja
pehmeks.**

M ü ü k apteekides, rohu- ja
teistes paremates kauplustes.

Londons suure kuldaurahaga kroonitud.

Londons suure kuldaurahaga kroonitud.

Jõudsid müügile uusi
eestikeelseid His Mas-
ter's Voice

heliplaate.

1. Oled minu kuldne päike — polka
Muusika Fr. Veebel. Tekst O. Roots
Õhturahu — valss
Muusika Fr. Veebel. Tekst O. Roots	} bariton
A. Rinne
2. Olen rõõmus — polka
Muusika Fr. Veebel. Tekst O. Roots
Laul kenale kodule — valss
Muusika Fr. Veebel. Tekst O. Roots	} bariton
A. Rinne
3. Rõõmus lõõtsapillimees — polka
Muusika Fr. Veebel. Tekst Kuusik
Meremees kuival maal — valss
Muusika T. Targamaa. Tekst S. Lipp	} bariton
A. Rinne
4. Kui sinult küsisin — tango
Muusika Fr. Veebel. Tekst O. Roots.
Sügise mõtted — tango
Muusika T. Targamaa. Tekst S. Lipp	} bariton
A. Rinne
5. Oma neidu oodates — polka
Muusika A. Siirak. Tekst O. Roots
Õnne kevad — valss
Muusika A. Siirak. Tekst O. Roots.	} bariton
A. Rinne
6. Õöl leian unelmaid — slow-fox
Muusika G. Mann. Tekst * * *
Kui nutab viiul — tango
Muusika A. Siirak. Tekst O. Roots.	} bariton
A. Rinne

Plaadi hind kr. 3.—.

O-ü. „Esto-Muusika“

Tallinnas — Tartus — Viljandis — Pärnus.

„WABA MAA“

sammub sirgjooneliselt ja kindlalt oma rada. „Vaba Maa“ seisab julgelt selle eest, mida nõuavad riigi ja rahva huvid. „Vaba Maa“ sündis koos Vabariigiga, elas temaga kaasa kõik mured ja rõõmud. Sellepärast on Eesti saatus „Vaba Maa“ südamele nii lähedal.

„Vaba Maa“ annab kõike, mis huvitab lugejat. „Vaba Maa“ informatsioon kodu- ja välismaa sündmustest on täpne ja erapooletu. Pildid igast ilmakaa-rest täiendavad sisu. Juhtkirjad on nimekate asjatund-jate sulest. Gori vaimukad karikatuurid ja piibujutud tekitavad nalja. Paeluvad romaanid on tuntud kirjani-kelt.

„Vaba Maa“ maksab tellides välismaale 1.15 dol-larit kuus.

O-ü. „Vaba Maa“ väljaandel ilmuvad veel: „RAHVALEHT“ kolm korda nädalas huvitava ja elava sisuga. Tellides kolmeks kuuks 1.15 dollarit. „MAA HÄÄL“ — kolm korda nädalas ilmuv maa-rahva ajaleht. Tellimishind —.35 dollarit kuus. „ESMASPÄEV“ — eeskujulik nädalleht, kuueks kuuks tellides —.90 dollarit.

Tellimised
saata

„VABA MAA“
peatalitus

Tallinn, Estonia

Parimaid sügishooaja

uudisriideid,
cotton-sukki,
trikoopesu jne.

valmistab

A-S. OSKAR KILGAS

TALLINNAS.

ESTONIA

TEATER-RESTORAN

Moodsaim baar Baltimail

Uudis! Külmad suupisted
elektriga külmendatud

Frigidaire spetsiaal-letilt

Uus soe baar 20 valiktoiduga kella
11 homm. — Lõunad kella 1—5.

Vaadi õlu!